

СИНКОПА

ЧАСОПИС ОСНОВНЕ МУЗИЧКЕ ШКОЛЕ "НЕВЕНА ПОПОВИЋ"

бр. 2, школска 2019/2020. година

Синкопа, часопис основне музичке школе "Невена Поповић"
бр. 2, школска 2019/2020. година

Главни и одговорни уредник:
Мирко Јеремић
email: mirko.jeremic@omsgrocka.edu.rs

Редакција:
Соња Дабић
Бојана Ђукић
Бранко Тријић
Анамарија Илић
Нина Косанић
Ана Јовановић
Драгана Стевановић
Катарина Фаркаш

Захваљујемо се свим ученицима који су својим залагањем и радовима допринели настанку другог броја школског часописа *Синкопа*.

Издавач:
Основна музичка школа "Невена Поповић", Београд
Булевар револуције 19 (Гроцка)
011/8500 128
email: omsgrocka@gmail.com

За издавача:
Бранка Ивковић Петронић, директор школе

Фотографије:
<https://unsplash.com>
лична архива наставника и ученика

Часопис излази једном годишње

<https://www.omsgrocka.edu.rs/o-skoli/o-neveni-popovic>

РЕЧ УРЕДНИКА

Хајде да кренемо са неколико питања.

Да ли волиш да идеш у школу? Шта очекујеш да ти школа пружи? Шта желиш од школе? Да ли у школу идеш само да би испунио/ла очекивања државе, друштва и родитеља? Шта те у школи највише мучи? Да ли је то математика, физика, историја, солфеђо, инструмент који свираш или физичко, ликовно, музичко?

Добро, хајде сад маштај.

Какву школу желиш да похађаш? Када би могао/ла да сам/а створиш сопствену школу, како би она изгледала? Да ли би у твојој школи била важнија оцена или то како се осећа сваки ученик? Да ли би у тој школи била важнија количина знања или способност ученика да се снађе у датој ситуацији? Какву би музику у твојој замишљеној школи ученици слушали? Како би били организовани часови? Који би се предмети изучавали? Какви би наставници предали? Шта би се у тој школи учило? На који начин би се у твојој школи доносиле одлуке? Да ли би се ученици више играли и дружили или седели у учионицама? Како би изгледале учонице у твојој школи? Да ли би школа била у шуми, у центру града или у облацима?

Хмм.. баш бих волео да могу да чујем све ваше одговоре јер знам да би свако од вас имао своје виђење! У томе јесте лепота и у томе се крије креативни потенцијал свакога од нас. Машта нам отвара скривене кутке нашег бића и на тај начин нам пружа могућност да боље упознамо сами себе. Када упознамо сами себе присетићемо се идеја које смо некада давно заборавили. Тада можемо да кренемо у реализацију наших маштања. Можемо да отварамо сопствене школе, да мењамо свет како ми желимо и да себи и људима око себе отворимо путеве којих сада можда нисмо ни свесни. **Идеја и машта**, то су два важна чиониоца свакога од нас. **Не заборавите то!**

Пред вама је други број часописа *Синкопа*. Обимнији је, садржајнији и спреман за једно кратко путовање кроз различите текстове који имају за циљ да едукују, отворе нова питања и дискусију. Захваљујем се свим наставницима и ученицима који су учествовали у стварању овог броја часописа. Свако од вас је оставио мали траг који ће некоме отворити пут ка новим сазнањима!

Кад год видите подвучену реч, кликните на њу и отвориће вам се линк који ће вас одвести до жељеног појма и његовог објашњења.

МИРКО ЈЕРЕМИЋ,
главни и одговорни уредник

ПУТ ОКО СВЕТА СА ИНСТРУМЕНТИМА

Сигурно сте до сада чули за некога ко је цео свет обишао пешке, бициклом, колима, комбијем, возом, бродом... па листа може да буде прилично дугачка. Међутим, да ли сте икада чули да је неко обишао свет уз помоћ музичких инструмената? Нисте?! Е па спремите се јер ћемо управо ми то да учинимо.

ОСТРВО ВАНУАТУ

Прва станица у коју путујемо је далеки **Јужни Пацифички океан** и мало острво Вануату. Острво **Вануату** покрива малу површину, али је невероватно разнобојно, окружено океаном и покривено шумом. Народ који тамо живи је у директном контакту са природом која је пуна егзотичних животиња.

Инструмент који ћемо имати прилику да упознамо на овом острву спада у групу највећих стојећих музичких инструмената. Прави се од дрвета и то тако што се дрво унутра издуби. Звук на овом инструменту

добија се уз помоћ ударца дрвене палице (слика доле) која има веома интересантан облик. Инструмент ствара дубоки резонантни звук.

Да бисте могли да разумете овај инструмент, врло је важно да замислите следећи сценарио. Налазите се на острву Вануату у сред Пацифичног океана. Око вас је шума, мноштво животиња, шарених птица које певају веома лепе и мелодичне песме јутарњем сунцу који се се буди у даљини. У тој веома специфичној околини чујете звук овог инструмента који одјекује у даљини и заједно са неком реком која жубори или птицом која се буди компонује композицију уз коју људи са овог острва играју и певају. То је заиста магично искуство.

Ова врста инструмента која припада роду гонга, а на енглеском се зове *slit gong*, односно код нас **изрезани гонг** има веома важну улогу у животу народа са овог острва. Као што можете да видите на слици (слика горе), на врху инструмента постоји облик који представља човекову главу. И управо ту се крије тајна овог инструмента. Сваки инструмент представља једног претка из породице народа који живи на овом острву. Обратите пажњу на очи, нос и руке које можете видети на инструменту. Да ли видите уста? Дугачки изрез на предњој страни инструмента представља уста кроз која излази звук овог инструмента. На овај начин представљена је комуникација претка са племеном у ком је живео.

ИЗРЕЗАНИ ГОНГ

Оно што је веома занимљиво, овај инструмент се такође користио и за комуникацију између удаљених насеља. Звук се може преносити и неколико километара, а народи који су га користили су развили специфичан језик за ове врсте комуникације.

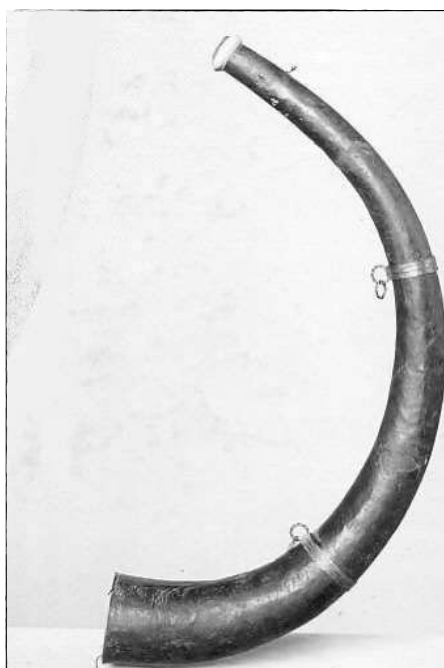
Следећа дестинација коју посећујемо је **Француска** и то у време 18. века. Овде ћемо да откријемо један веома занимљив инструмент са једним веома занимљивим човечуљком на свом врху. У питању је инструмент са именом који звучи као да га је нека беба смислила: **хурду-гурду (Hurdy-Gurdy)**. Обратите пажњу на сам изглед инструмента. Шта на себи поседује? Колико има жица? Шта мислите на који начин се овај инструмент свира?

Хурду-гурду је инструмент који припада групи гудачки инструмената. Међутим, извођач нема гудало (као што га имају виолинисти), већ на дну постоји ручка која се окреће и уз помоћ које се ствара звук. Поред тога, извођач док окреће ту ручку, левом руком притиска мале дирке које можете видети на левој половини инструмента и на тај начин ствара мелодију. Инструмент производи један стални тон који се константно чује и мелодију коју извођач свира притиском по овим малим диркама.

Занимљиво је да је овај изглед инструмента заправо преносива верзија Хурду-Гурдуа, а он је некада био дугачак и по неколико метара, био је смештен у Француским црквама (док нису осмишљене оргуље) и свирале су га две особе истовремено. Инструмент је служио приликом забава које су људи организовали. Уз њега су певали и плесали, а после неког времена он је постао инструмент уз помоћ ког су просјаци молили за новац.

ХУРДУ-ГУРДУ

РОГ

Остајемо још мало у Француској, само се враћамо један век уназад. Замислите следећу слику. Налазимо се на отвореном пољу, а у даљини видимо шуму. Око нас је доста људи који носе пушке са собом. Један од њих у руци држи увијени предмет који на себи има неколико прстенова. Подиже предмет и у њега дува. Чује се звук који све људе покреће да трче. Хмм, управо сте у себи замислили једну сцену која је током 17. и 18. века била веома честа.

Наиме, ради се о позиву на бој, а предмет који сте могли да ”чујете” је **рог (Horn)** и он заправо представља инструмент који је служио да позове људе у рат, а некада чак и за позиве у лов. Међутим, није овај инструмент увек имао само ове улоге. Некада су се људи служили овим инструментом како би створили свој уникатни тон који би представљао један народ. На овај начин би краљеви најављивали своју посету и то тако што би они пред сам долазак испред двора

засвирали свој рог. На тај начин би означили да се ускоро приближавају својим домаћинима, а такође и дали до знања ко то долази. Видите, одувек је било важно да се зна ко и када долази у посету. Карактеристика ове врсте инструмента је у томе што рогови стварају веома специфичан и продоран звук који се може простирати километрима. Посебно на отвореним пољима где не постоје препреке које би умањиле звучност овог инструмента.

За крај овог нашег кратког путовања селимо се у **северну Европу** и то у **Швајцарску**. Завућићемо се међу планине, тачније у Алпе. Питате се зашто баш ту? Због тога што ћемо ту затећи групу од неколико младића који у народним ношњама свирају један веома необичан инструмент. Погледајте како то изгледа (слика доле).

Инструмент који овде можете да видите зове се **Алпхорн (Alphorn)**. Код нас бисмо га звали **Алпска хорна**. Инструмент је веома занимљив.

Први пут је направљен у 16. веку, а може да буде дугачак од 4 до 6 метара. Припада групи дувачких инструмената. Техника свирања овог инструмента је иста као и код трубе на пример. Инструмент нема велики опсег тонова, али подешавањем положаја инструмента у односу на усне, као и посебном техником удубавања ваздуха у сам инструмент могуће је произвести веома дубоке тонове и нешто више тонове. Свирање овог инструмента је ретко када солистичко, углавном се удружи неколико свирача да свирају заједно. Разлог томе је што је инструмент прилично спор и на њему је немогуће изводити брзе мелодије. Због тога је свирање интересантније када заједно наступа више свирача јер они могу да међусобно допуњују једни друге. А шта мислите, због чега је овај инструмент оволико велики? Због тога што су планине, као што су Алпи веома погодне да распростиру звук са једног краја на други. А што је инструмент већи, то је и звучност тона тог инструмента јача.

АЛПСКА ХОРНА

За радознале:

Наставите путовање са инструментима и отпутујте у још неке крајеве планете Земље. Ослушните како инструменти звуче и то тако што ћете се послужити интернетом и YouTube-ом. Уз откривање нових инструмената можете и да се упознате и са културом народа. Истражите које су карактеристике и како изгледа живот народа чији сте инструмент открили. Присетите се и поразговарајте са својим родитељима, бакама и декама о српским народним инструментима.

ИНТЕРВЈУ СА УЧЕНИКОМ ГЕНЕРАЦИЈЕ ШКОЛСКЕ 2019/2020. ГОДИНЕ

АЊА ВУКОТИЋ

Ђак генерације школске 2019/2020. године у нашој школи била је Ања Вукотић, ученица клавира у класи наставника Милана Медошевића. Ања Вукотић се током школовања у музичкој школи истакла на неколико нивоа и то као млада пијанисткиња на такмичењима из клавира, солфеђиста на такмичењима из солфеђа, као и ученица српског традиционалног певања.

Ања је током свог школовања била део многобројних свечаности које је школа организовала током протеклих година. Наступала је на годишњим концертима и новогодишњим концертима, као и на различитим школским свечаностима. Ми смо искористили прилику крајем

јуна месеца да са Ањом поразговарамо и забележимо њене утиске, размишљања о школовању у нашој музичкој школи. Ево шта нам је Ања рекла.

Ове године си ђак генерације музичке школе. Како се осећаш поводом тога?

Заиста сам почаствована и захвална људима који су, поред мене, такође допринели и помогли ми да остварим овакав успех.

Ишла си на много такмичења из клавира и из солфеђа. Сматраш ли да ти је то помогло у стицању неке сигурности када је у питању свирање на клавиру?

Свакако да јесте. Свако моје такмичење је за мене једно ново искуство. Драго ми је што сам их имала оволико у свом досадашњем школовању.

Колико уживаш у свирању клавира?

Клавир је инструмент који ја свирам из љубави и јако уживам.

Како си донела одлуку да свираш клавир? Да ли је било неког двоумљења између инструмената?

Нисам била упућена у избор инструмената, једини познат инструмент ми је био клавир. Привлачио ме је својим изгледом и лепотом звука, па сам одлучила да желим да га свирам.

А да можеш да свираш неки други инструмент, који би то инструмент био?

Хармоника.

Како би описала звук клавира?

Звук клавира за мене представља мир. Опустајућ је и лежаран. Другачији је од звукова осталих инструмената, аутентичан је и препознатљив.

Сећаш ли се својих почетака у музичкој школи?

Сећам се. Било је ту успона и падова. Више пута сам хтела да одустанем од свега. Признајем, више сам се радовала часовима солфеђа него клавира, али и поред свега тога, уживала сам похађајући музичку школу.

Сећаш ли се самог пријемног испита за музичку школу и како си се тада осећала?

Била сам мала и не сећам се баш најбоље. Знам да, као и обично, нисам имала трему, осећала сам се пријатно и само сам гледала у клавир, дивећи му се.

Како су на тебе гледали твоји другари из основне школе, пошто су знали да свираш клавир и да си успешна у томе?

Нису толико обраћали пажњу на то. То им је било сасвим нормално, и апсолутно сам била као и свако друго дете, без обзира на то што свирам клавир. Наравно, увек су ме радо слушали док свирам, хвалили ме и слично.. Подршку са њихове стране сам имала.

У ком би правцу волела да иде твоја будућност? Које су ти тренутни планови, жеље?

Волела бих да, пошто сам се већ определила за средњу музичку школу, завршим то како треба. Наравно, Боже здравља, да упишем и завршим и академију. Привлачи ме посао наставника и потрудићу се да се и ја једног дана остварим као наставник. Сматрам да сам способна и да уз рад, труд и залагање могу.

Које такмичење ти је остало посебно драго и у сећању?

Свако такмичење је на мене оставило утисак. Када бих морала да издвојим, то би био Републички фестивал у Параћину.

Поред клавира, ти си уписала и одсек за Српско традиционално певање. Откуд интересовање за тај одсек?

Поред тога што свирам, ја јако волим да певам и то радим од малена. Пре свега поштујем традицију своје земље, трудим се да је колико толико очувам и она је за мене јако важна. У мојој кући се слуша народна музика. Тако сам ја и почела да певам народну музику. Отварање новог

одсека у нашој музичкој школи ме је јако обрадовало и пресрећна сам што сам га завршила. Такође се надам да ћу једног дана имати прилику и успети да се додатно школујем и усавршим овај одсек.

Какав ти је осећај поводом тога што си завршила основну музичку школу?

Сматрам да сам успела да изградим темељ онога чега желим да се бавим у животу. Осећам се испуњено и задовољно.

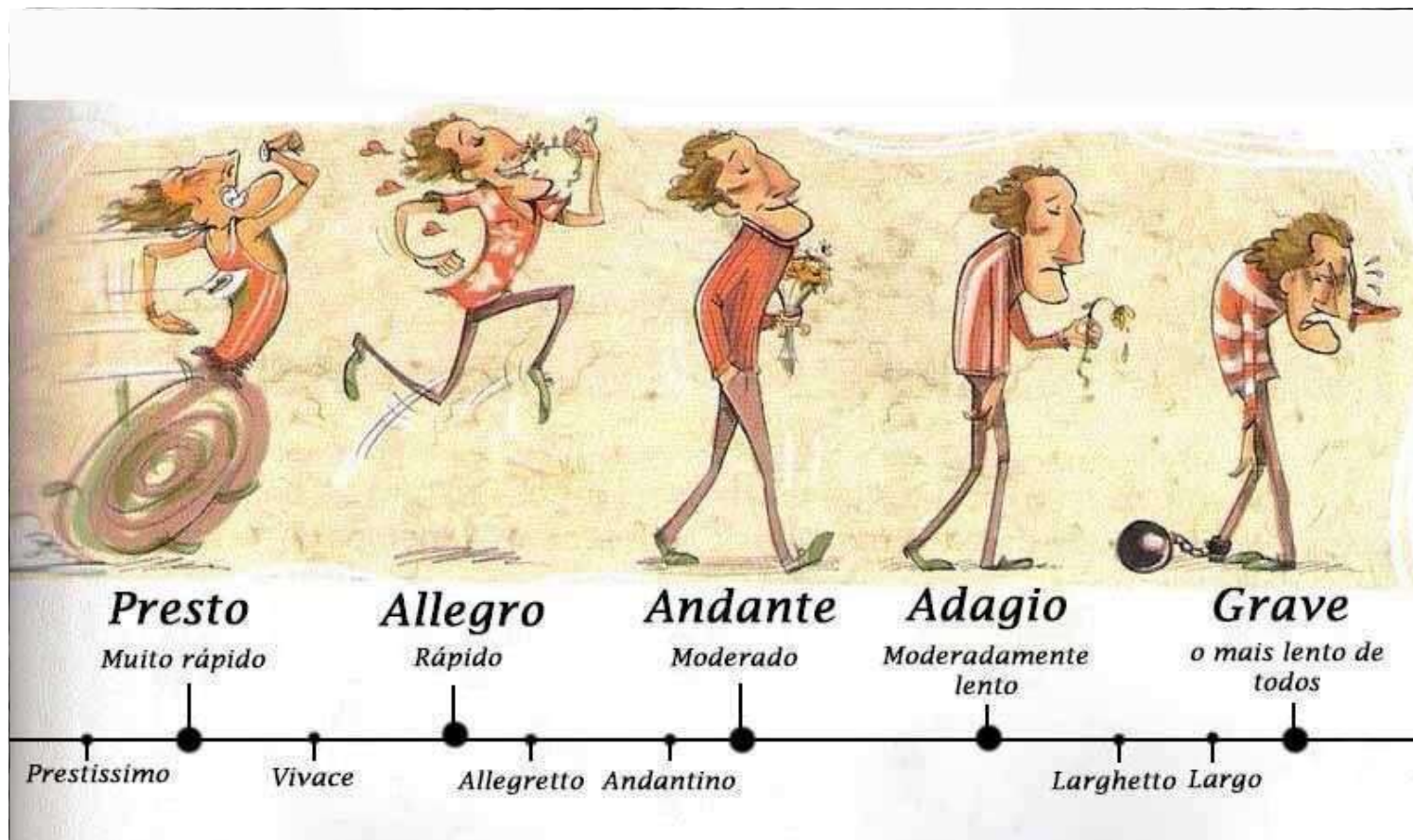
Да ли је и на који начин музичка школа имала утицај у твом одрастању?

Свакако да јесте. Без ње, ја нисам иста особа. На неки начин, помогла ми је да одрастем, изградим се, сазрим у сваком смислу и улепшала ми досадашњи период живота.

Можеш ли нам рећи шта волиш да радиш у слободно време?

У слободно време радим оно што највише волим, свирам и певам.

РАЗГОВОР ВОДИО: МИРКО ЈЕРЕМИЋ

КОМПОЗИТОР ПРИЧА О СЕБИ

У овом броју часописа имамо прилику да упознамо композитора који нам долази из Београда. На овај начин желели смо да у часопису добијемо прилику да полако почнемо да истражујемо и српске композиторе. Припремите се да упознате **Исидору Жебељан!**

Здраво драги ученици! Моје име је Исидора Жебељан и искористићу ову прилику да вам говорим о себи и о својој музици.

До сада у свом стваралаштву имам преко 80 композиција. Прва композиција којом сам започела свој композиторски рад је композиција за мешовити хор, а зове се **Јади јунакови**. Међутим, оно што мени посебно значи јесте један догађај који се десио 2003. године. Наиме, 2003. године сам добила поруџбину Џенезис Фондације из Лондон да компоујем оперу. Веровали или не, тај позив био је прекретница у мом композиторском раду. Прихватила сам га и компоновала сам оперу која носи назив **Зора Д**. Питате се шта то значи? Име опере везано је за мистериозну српску песникињу Зору Дулијан и њен нестанак 30-их година 20. века. Радња је смештена у Београд у данашње време, као и 30-тих година 20. века. Сама опера се доста разликује од опера на које сте ви навикли и када је у питању музика, али и када говоримо о ликовима.

Након успеха опере **Зора Д**, непрекидно добијам поруџбине значајних институција и музичких фестивала из целог света, као што су Берлинска филхармонија, Венецијанско бијенале, Опера из Гелзенкирхена, Холандски камерни хор итд. За све њих и још много других институција и извођача компоновала сам следећа дела: **Коњи Светог Марка**, **Клин-чорба**, **Зујте струне**, **Скомрашка игра**, **Кад је Бог стварао Дубровник**, **Латум лало**, **Три чудне љубави**, **Поломка квартет** итд.

Данас имам два издавача своје музике и то ми је много драго. Први издавач је Ricordi-Universal из Милана (Италија), а други Donemus из Холандије. 2009. године сам у Немачкој у Берлинском часопису под називом *Der Freitag* уврштена међу десет најперспективнијих јавних личности у свету.

Раније сам волела да компоујем музику за филм и позориште. Тај период свог стваралаштва сматрам веома интересантним. До сада сам компоновала музику за четрдесет позоришних представа у свим значајнијим позоришним кућама у Србији, Норвешкој, Хрватској, Црној Гори. Радила сам и музику за филмове, а за неке сте можда и сами чули. То су били **Дом за вешање**, **Подземље** (у режији Емира Кустурице), **Краљица Марго**, **Како су ме украли Немци** итд. Захваљујући овој музици имала сам прилику да се "играм" са оркестром, његовим бојама, инструментима, а то ми је веома значило за мој данашњи композиторски рад.

Студирала сам композицију на Факултету музичке уметности у Београду у класи композитора Властимира Трајковића. А од 2002. године сам професор композиције на истом факултету. 2006. године сам изабрана за члана Српске академије наука и уметности као најмлађи члан, а 2012. године и за члана Светске академије наука и уметности. Живела сам у Београду, а радила сам у Београду и по целом свету. Волела сам да путујем, упознајем нове људе и стварам музику.

Када сам вас упознала са собом и својим радом, волела бих да вам представим и неколико својих композиција које бих вам препоручила за слушање. На тај начин најбоље можете да се упознате са мојим стваралаштвом и чујете моју музику.

Прво дело које бих волела да вам препоручим јесте оркестарска композиција под називом **Коњи Светог Марка** која представља поруџбину **Венецијанског Бијенала**. Ову композицију можете да пронађете на YouTube-у. Занимљивост ове композиције лежи у томе што сам инспирацију добила од једне легенде која гласи овако:

Постоји легенда о томе да је грчком вајару Лисипу Бог дао способност да направи легуру која траје вечито. Од ове легуре Лисип је сачинио четири коња. Константин Велики их је поставио на капију хиподрома и посветио их да чувају мит Истока и легенду из које су настали. Као преставу непролазности своје моћи, славни цареви и војсковође односили су их на Запад. У сеобама Левантом и Европом коњи су преносили песме свога краја да не би заборавили одакле потичу. Царства су пропала. Коњи трају у славу замисли свога творца.

Друго дело које бих вам препоручила да чујете зове се **Руковети**. Ова композиција писана је за сопран и симфонијски оркестар. Композиција садржи пет песама између којих се могу чути три кратка интермеца која представљају мале оркестарске паузе између ставова у којима пева сопран. Текст за ове песме саставила сам сама комбинацијом текстова анонимних војвођанских песника и делова из народне поезије. На тај начин сам постигла причу о неоствареној љубави девојке која тече од прве, па до последње песме. След песама је следећи: 1. Успаванка, 2. Садих ружу, 3. Сви шајкаши, 4. Ил' је љубов ил' шала? и 5. Еј, душо!

Сада ћу вам представити неколико дела из мог камерног опуса. То је музика која је настала из композиција писаних за позориште. Прве две композиције су из музике за дечију представу **У цара Тројана козје уши**, а називи композиција су **Фелисија** и **Баханалије**. Прва композиција, Фелисија, писана је за виолину и клавир, а у позадини можете чути и неколико тихих ударачких инструмената који дају посебну чар овој музици. У композицији **Баханалије** чућете веома занимљив спој народних дувачких и ударачких инструмената.

Трећа композиција у овом низу такође је из позоришне представе и зове се **Чудо у Шаргану**. Ова представа играна је током 2002. године у Београду у позоришту Атеље 212. Радња представе се

одиграва у једној крчми на периферији Београда, а главни актери су обични људи који кроз ову представу причају своје животе. Из ове представе можете чути две композиције: **Шарган болеро** и **Варијација 1**.

Сада када сте послушали ове композиције, шта мислите, у чему је тајна моје музике? Моје лично мишљење је да у својим композицијама имам веома жив ритам који све моје слушаоце подстиче да играју. И, веровали или не, то се заиста много пута догодило. На неколико мојих концерата имала сам прилику да видим како су људи из публике устајали и играли или једноставно цупкали у месту својим ногама и рукама. Велики број мојих слушалаца ми говори да сам у својим композицијама успела да ритмом и специфичним комбинацијама инструмената направим музику која је срећна, оптимистична и чак "луда". Шта ви мислите, који је ваш утисак, баш бих волела да чујем.

Велики број мојих композиција можете да пронађете на мом [YouTube-у каналу](#), па слободно поред ових дела које сам вам препоручила за слушање послушајте и остале композиције.

ИСИДОРА ЖЕБЕЉАН (ЗА КЛАВИРОМ), БОРИСЛАВ ЧИЧОВАЧКИ (ОБОА) И МИРЈАНА НЕШКОВИЋ (ВИОЛИНА)

Поред опере **Зора Д.** о којој сам вам на почетку причала, компоновала сам још четири опере, а то су **Маратонци** (базирани по сценарију чувеног филма Маратонци трче почасни круг), **Симон Изабраник**, **Две главе и девојка** и **Наход Симон**. Извођењем моје опере **Зора Д.** у Амстердаму и Бечу постала сам први српски композитор чија је опера имала светску премијеру у иностранству. То за мене представља велики успех.

ХВАЛА ВАМ ШТО СТЕ СЕ ЧИТАЈУЋИ ОВАЈ ТЕКСТ ДРУЖИЛИ СА МНОМ И МОЈОЈ МУЗИКОМ. УЖИВАЈТЕ У МУЗИЦИ И УЖИВАЈТЕ У ИСТРАЖИВАЊУ МУЗИКЕ!

ЗНАЧАЈ ХОРА У МУЗИЧКОМ ОБРАЗОВАЊУ УЧЕНИКА

АУТОР: БОЈАНА ЂУКИЋ, НАСТАВНИЦА СОЛФЕЂА И ХОРА

Хорско певање представља један од најстаријих видова музичког изражавања. Према званичним подацима пројекта **Singing Europe** (Европа пева) 4,5% европске популације, односно, око четрдесет милиона људи, активно пева у хору.

Значај хорског певања је вишеструк. Поред социјално-образовне функције, певање у хору развија интелектуалне и естетске способности, као и осећај припадности заједници и развијање одговорности према њој.

Једна од омиљених дечијих активности јесте певање, посебно певањ у групи или хорско певање. Дете се може прикључити хору између пете и шесте године јер се сматра да је до тог узраста развило говор, дикцију и вокабулар. Међутим, хорови који у свом саставу имају тако малу децу су ретки у данашњој пракси код нас. Деца се са хорским певањем најчешће први пут сусрећу на часовима хора у музичкој, односно, основној школи.

Да ли ће заволети овакав вид музицирања или не, зависи највише од нас наставника.

Из мог личног искуства у раду са најмлађим ученицима наше школе, да би постигли жељени резултат првенствено је потребно остварити добар контакт са дететом и стећи његово поверење. Често се у хору могу срести деца која су веома стидљива или несигурна. Временом, захваљујући контакту са другом децом, заједничким музицирањем и стварањем, постану отворенија и стичу самопоуздање које им је неопходно за живот уопште.

„Волим хор зато што је лепо певати у друштву!“ - Сара Михајловић

Чињеница је да деца највише, у ствари, воле дружење. Веома је битно да, нарочито када се хору прикључе нова, обично млађа деца, радимо на томе да се она осете прихваћена од стране старијих чланова. Осећај блискости и међусобног поверења и уважавања је веома битан за функционисање хора.

Процес стварања није једноставан. Да би добили жељени резултат неопходно је да децу научимо барем најосновнијим правилима вокалне технике. Ово се, првенствено, односи на правилно

држање тела приликом певања, дисање, акцентовање речи, интонацију и, по мом мишљењу најтежи део рада, научити их како да звучно правилно изговорају вокале. Одређен број деце има проблем са изговором речи и слова што се радом на вокалној техници може исправити. Као што сам већ рекла, деца се са хорским певањем најчешће први пут сусрећу у школи. Због тога је на наставницима велика одговорност јер од нашег правилног рада зависи и квалитет хорског извођаштва и у будућности.

„Волим да певам у хору зато што волим да се дружим са децом која су део хора, зато што певамо лепе песме и увек се забављамо“ - Уна Пљеваљчић

Ово је изјава девојчице која пева у хору музичке школе од своје седме године.

Избор репертоара је веома битан. У зависности од узраста деце, бирам и репертоар. У пракси се можемо сусрести са изјавама да деца не воле да певају у хору, да нередовно похађају наставу и да су незаинтересована. Лично се не слажем са оваквом тврдњом. Наравно да ће увек бити деце која не воле да певају у хору, али да ли ће детету бити занимљиво и пријатно на часу хора зависи највише од наставника. Уколико се настава своди на певање незанимљивих песмица, без икаквог циља, наравно да ће резултат изостати. Неписано је правило да успешно извођење зависи највише од тога да ли им се композиција свиђа или не. С обзиром на то да је процес од читања нотног текста до изласка на бину дуготрајан, потребно је велико стрпљење и упорност како деце тако и наставника. Треба бити истрајан у испуњавању захтева које смо поставили и мукотрпан рад ће се исплатити.

Најлепше ми је када видим да су деца узбуђена пред наступ, био то концерт или такмичење. Веома им је битан, поред уметничког утиска који ће оставити и естетски моменат.

Излазак на сцену представља круну свега што је на пробама хора урађено.

Моја препорука родитељима је да, без обзира на гласовне способности детета, упишу дете што раније у неки хор јер је корист по дете вишеструка. Хор има едукативни карактер и социолошки значај јер се деца уче правилном вишегласном певању, развијају глас и слух и упознају се са квалитетном музиком. Кроз дружење и наступе усмеравају се ка заједништву и побеђују отуђеност која је, због развоја науке и технике, све израженија у друштву.

ПРИПРЕМЕ ЗА НАСТУП

КУТАК ОДСЕКА ЗА СРПСКО ТРАДИЦИОНАЛНО ПЕВАЊЕ

У овом број часописа припремили смо кутак који је посвећен одсеку за Српско традиционално певање. У њему ћете се упознати са српском традиционалном музиком и њеним карактеристикама и српском обредном традицијом. Жеља овог кутка је била да ученицима приближимо и представимо основне ствари које се тичу изучавања српске традиционалне музике. Надамо се да ће вам ово значити!

СРПСКА ТРАДИЦИОНАЛНА МУЗИКА

Појам **српска традиционална музика** односи се на музику која је уско везана за **српски народ**. То је музика која је везана за свакодневни живот појединца и заједнице, музика која се везује за обредне и обичајне радње српског народа, али и музика забавног карактера. Аутентична музичка пракса, као и већи део фолклора настао је у руралним подручјима, а касније се пренео и у урбане средине. Карактеристично је да се некада преносила „са колена, на колена“, односно старији су усменим путем преносили на млађе. Још и данас постоји традиција преношења усменим путем, али је захваљујући **етномузиколозима**¹ и другим поштоваоцима народних предања већина фолклорне баштине српског народа забележена и сада се чува од заборавља у књигама и на различитим носачима звука и слике.

Српску музичку традицију, нарочито вокалну, карактерише **нетемперовани систем**. То јест, **интервалски односи између нота нису прецизни**, као што је то случај у темперованом систему - како је на пример наштамован клавир. Нетемперовани систем карактерише мање одступање од класичног односа између тонова, у ком су поједини интервали нешто мањи или нешто већи од оних у темперованом систему.

Српска музичка традиција може се поделити на два основна типа, на вокалну и инструменталну музику и комбиновани тип, вокално-инструментални.

СРПСКО ТРАДИЦИОНАЛНА ВОКАЛНА ПРАКСА

Српско традиционално певање по броју гласова дели се на **једноглас** и **вишеглас** који се најчешће јавља у двогласном облику, а ретки су облици трогласног певања.

¹ Етномузиколози су музички научници који се баве изучавањем српске музичке народне традиције.

ЈЕДНОГЛАСНО ПЕВАЊЕ

Једногласна вокална пракса распрострањена је свуда, а доминантан облик је на Косову и Метохији и код Влаха у Источној Србији. Једногласно певање може се изводити соло и групно. Песме које се најчешће певају соло јесу **успаванке**, **бајалице**, **тужбалице** док се уз неке обредне радње и у забави најчешће певало групно. Ипак, не постоји строга подела и у суштини било која песма се може изводити и соло и групно.

Je-sam li-ti, je-la-ne, go-vo-ri-o, div-na vi-ta je-lo. Te-ra ba-ba bi-ka pre-ko Go-do vi-ka. pre-ko Go-do vi.

ЈЕСАМ ЛИ ТИ ГОВОРИО, ЈЕДНОГЛАСНА ПЕСМА ИЗ УЖИЦА

Мелострофа:

„Јесам ли ти, јелане,
Говорио, дивна, вита јело,
Јесам ли ти, јелане,
Гворио, дивна, вита јело,
тера баба бика преко Годовика,
тера баба бика преко Годови,²

Интегрални текст:

„Јесам ли ти говорио
да не растеш покрај друма
где пролазе четовође;
и проводе своје чете,
и проносе своје пушке?“

Kla di še se mo ri mo me mom ce i de voj ce da le ga ju, da se ne di ra ju, da le ga ju, da se ne di ra ju.

КЛАДИШЕ СЕ МОМЧЕ И ДЕВОЈЧЕ, ЈЕДНОГЛАСНА СВАДБЕНА ШАЉИВА ПЕСМА ИЗ СЕЛА ВУКМАНОВО (ЈУГОИСТИЧНА СРБИЈА) - ПЕСМА СЕ У ПРВОМ ДЕЛУ ИЗВОДИ СОЛО, А ЗАТИМ СЕ НАСТАВЉА ГРУПНО ЈЕДНОГЛАСНО

² Рефрен се у тексту увек обележава подвлачењем испод текста. Рефрен у српској вокалној пракси је сваки део текста који се понавља у свакој мелодијско-текстуалној целини.

Мелострофа:

Соло: Кладише се мори моме, момче и девојче,

Група: да легају, да се не дирају,
да легају, да се не дирају.

Интегрални текст:

Кладише се момче и девојче
да легају да се не дирају.

Момче дава седло и ђогата,
а девојче ђердан око врата.

Кад је било ноћи у поноћи,
а девојче из кревета скочи.
Окрени се, обрни се лудо младо,
мртвога те мајка окренула.

ВИШЕГЛАСНО ПЕВАЊЕ

Вишегласно певање најзаступљеније је као двогласно певање. Према старости напева, али и мелодијских карактеристика песама, дели се на **старије двогласно певање, или певање на глас, и новије двогласно певање, или певање на бас.**

Старије двогласно певање карактерише секундни сазвук којим се најчешће те песме и завршавају. Мелодијски оквир песама је мали, најчешће се креће у оквиру секунде и понекад терце, а однос гласова је јако зависан. Постоје чак и нека тумачења да је овакав вид певања настао из немогућности групе да пева једногласно што јасно говори колико су гласови везани. Гласови се током певања преплићу и просечан слушалац тешко може да чује шта пева први, а шта други глас. Боје гласова су уједначене, а број певача своди се на два или три. Овакав вид певања типичан је за старију обредну праксу, нарочито у западној Србији. По мелодијској линији другог гласа певање на глас може се поделити на **хетерофонију, бордун и хетерофонију-бордун.**

Хетерофонију карактерише унисоно певање уз појаву двогласа и то у секундном сазвуку. На појединим мелопоетским местима, док **бордун** у другом гласу карактерише певање на једном тону, први глас се креће по бордунском тону и око њега најчешће у секундном, а ређе и терцном сазвуку. Уколико је певање на једном тону и на једном вокалу без прекида онда имамо лежећи бордун, а уколико други глас на једном тону пева текст песме у ритму заједно са првим гласом, онда имамо ритмизовани бордун. **Хетерофонија - бордун** представља комбинацију ова два типа певања.

Musical score for the song "Sve pjeva dvoje i dvoje". The score is in 2/4 time with a tempo marking of ♩ = 53. It consists of two staves: a vocal line and a piano accompaniment line. The lyrics are: Sve pje va, sve pje va dvo je i dvo je, sve pje va, sve pje va, dvo je i dvo je.

СВЕ ПЈЕВА ДВОЈЕ И ДВОЈЕ, ДВОГЛАСНА ХЕТЕРОФОНА ПЕСМА НА ГЛАС ИЗ ТАКОВА

Мелострофа:

Све пјева, све пјева двоје и двоје,
све пјева, све пјева двоје и двоје,

Интегрални текст:

Све пјева двоје и двоје,
ал'моје драго, најбоље.
Што ми ти Милка не пјеваш?

Новије певање, или певање на бас настало је почетком 20. века и у њему се осећај утицај хармонске музике што се највише огледа у терцним и квинтним сазвучима. Квинтни сазвук на крају песме је обавезан и управо за тај сазвук у народу са каже да „басира“ по чему је овај вид

певања и добио име. У певању на бас јавља се развијена мелодијска линија првог гласа и јасна линија другог гласа, која је такође доста развијенија у односу на старију двогласну праксу. Гласови су независни и јасна је мелодијска линија сваког гласа. Број певача је повећан и сада певач који води песму (пева први глас песме) може пратити и читава група певача која изводи други глас. Овај облик српског традиционалног певања нарочито је распрострањен у централној и западној Србији.

Musical score for the song "Mesecina, a ja zovem prelo". The title is "Mesecina, a ja zovem prelo" and it is identified as a "Tradicionalna pesma iz Tubica". The score is in 3/4 time and consists of two staves: a vocal line and a piano accompaniment line. The lyrics are: Me se ci na, a ja zo vem pre lo. Me se ci na, a ja zo vem pre lo.

МЕСЕЧИНА, А ЈА ЗОВЕМ ПРЕЛО, ЉУБАВНА ПЕСМА НА БАС
ИЗ СЕЛА ТУБИЋ, ЗАПАДНА СРБИЈА

Мелострофа:

Месечина, а ја зовем прело.
Месечина, а ја зовем прело.

Интегрални текст:
Месечина, а ја зовем прело.
Није дошло моје луче бело.
Није дошло, не може да дође,
од душана не може да прође.

СРПСКА ТРАДИЦИОНАЛНА ИНСТРУМЕНТАЛНА ПРАКСА

Српску инструменталну праксу карактерише јако широк избор врста инструмената и мелодија. На различитим инструментима највише су се изводиле мелодије уз које се играло, али је било и оних на којима се изводила пастирска свирка, а и уз које се певало. Инструментална музичка пракса претрпела је највише промена, али не на пољу мелодије већ на пољу одабира инструмената. Старе, ручно рађене инструменте замењивали су индустријски, али мелодија која се на њима изводила најмање је претрпела промена.

У складу са начином производње делимо их на **народне инструменте** и **индустријске инструменте**. Народни инструменти настају у приватној производњи, односно људи их сами праве ручно. Управо због таквог начина прављења карактеристичан је нетемперовани систем за народне инструменте, док индустријске инструменти који се праве по строгим правилима карактерише темперовани мелодијски систем.

Према начину добијања звука инструменти се деле на:

- **перкусије** (ударачки инструменти):
 - *идиофони* (самозвучни: клепетуша, звончићи, дрвца, шаке и сл.)
 - *мембрафони* (добош, бубањ, тапан и сл.)
- **аерофони** (дувачки инструменти): *фрула, дудук, двојнице, гајде, лист и сл.*
- **кордофони** (жичани инструменти): *тамбура, гусле, виолина и сл.*

Народни инструмент
ГОЧ/ТАПАН

Народни инструмент
ГАЈДЕ

- ✓ Народни дувачки инструмент
- ✓ Може бити двогласан и трогласан
- ✓ Прави се од јареће коже и дрвета

Народни инструмент

Народни инструмент КАВАЛ

Народни инструменти

ДРОМБУЉЕ

Народни оркестар

ВОКАЛНО-ИНСТРУМЕНТАЛНА ПРАКСА

Вокално-инструментална музика није толико типична за српску музичку традицију. Једини аутентични вокално инструментални стил јесте певање уз гусле. Овај традиционални инструмент никада не свира сам без пратње песме, а уједно гусле су једини инструмент уз који се пева епски десетерац.

Народни инструменти

ГУСЛЕ

Чобанске свирке које су чобани изводили док су чували своја стада осамљени на пашњацима, најчешће на фрули или кавалу, често су имали мелодије традиционалних песама. Касније се усталила пракса да се уз те инструменте и пева што се нарочито распространило на Косову и Метохији. Развојем инструменталне музике и доласком нових популарних инструмената као и развојем градске традиције све више песама изводило се уз инструменталну пратњу, па тако данас имамо честу вокално-инструменталну праксу.

СРПСКА ОБРЕДНА ТРАДИЦИЈА

Обредна пракса јако је укореењена у традицији српског народа и датира још из времена Паганизма (стара религије пре прихватања Хришћанства у којој се веровало у многобожество не само у једног Бога). Народ је некада много више ослушкивао природу и околину у којој живи и примећивао да одређене радње поспешују бољитак живота, те су те радње вршене по строгим правилима како би, веровало се, имале ефакат. Српске обредне радње вршиле су се у складу са два циклуса:

- **Календарски циклус** (обредне радње које су се вршиле по календару како који долази током године)
- **Животни циклус** (обредне радње које су обухватале три главна догађаја у животном циклусу, а то су рођење, свадба и смрт)

КАЛЕНДАРСКИ ЦИКЛУС

Обредне поворке

Поворке су организоване групе људи које су у одређено време и по одређеним правилима ишле у опход по селу (обилазиле су све куће у селу), а све са циљем да осигурају плодну и родну, успешну годину. Мушке обредне поворке ишле су зими, а женске лети.

Зимске обредне поворке почињу од 19. децембра и трају до 14. јануара што представља дуг период.

КОЛЕДАРИ

Коледари су ишли од Св. Игњата (2. јануара) до Божића (7. јануара). Назив коледари је везан за Војводину, Лесковачку Мораву, Косово, Поморавље, Врањско Поморавље, Нишаву, Лужницу, Заглавак, Тимок, Неготинску Крајину, Црноречје, Левач, Темић.

У Вуковом речнику под називом "читава коледа" подразумева се много људи на окупу, па се може претпоставити да су у прошлости поворке коледара биле бројне што се за 20. и 21. век не може рећи.

Учесници коледара били су момци и млађи људи, маскирани, односно "преличени", "алосани". Број учесника се разликује од краја до краја. Лесковачка Морава броји 12 учесника, Косово 10, а Врањско Поморавље четири до пет. Данас, где су се очувале у извођењу деце, мушке дечице, број зависи од броја деце у селу.

Пример коледара из Лесковачке Мораве

Укупно учествује 12 маскираних момака и млађих људи. Главне личности су:

1. дедица који је маскиран са кожихом, брадом, брковима и штапом
2. млада или снашка која је представљена мушкарцем преобученим у младу или трудну жену

3. две Оале (некада их је било три). Носиле су кожух изврнуто – длака споља, опасан кожним каишем о који су обешена звона, клепетуше. На глави носе маску од тикве – лејке са роговима и брковима, а у руци дрвене сабље. Оале су биле лесници (демони) из групе демона природе – шумски духови.

Поред наведених главних личности са њима су ишли још шест ораца певача, гајдација и коњоводац (води коња у којем су скупљали дарове).

Опис похода коледара из Лесковачке Мораве (приказ радње)

Сл. 36. „Борба“ коледара (околина Лесковца, Србија)

Сл. 37. „Борба“ коледара (околина Лесковца, Србија)

Опход почиње на Св. Игњата (2. јануара) у 2 сата ујутру. На челу поворке увек су ишле оале, које су прве и улазиле у двориште, где скачу, боре се једна са другом, машу сабљама (некада буздованима), при скакању клепетуше и звона стварају велику буку и тако се стиче утисак да се боре са невидљивим силама, чисте двориште од тих невидљивих сила, а затим улазе у кућу где раде исто. Кад очисте кућу једна оала изађе па се мало протресе што је знак осталим учесницима да могу да уђу у кућу. Прво улази дедица, па млада, па затим остали.

Одмах по уласку дедица цара ватру и благосиља (за берићет - као положајник за Божић што ради). За то време млада свим укућанима љуби руку. Када се благосиљање заврши, коледари певачи почињу песму. Има бројних текстуалних калупа (Стојадине, господине, Ој убаве, мале моме...), а између је увек рефрен коледо. Када се отпева тих неколико песама обилази се храна постављена на тануру (синији/тепсија), коледари образују полукруг на чијем је челу

дедица, млада, оале, па остали. Они тако три пута обиђу танур уз пратњу песме, када обиђу подигну танур и благосиљају храну. Када се то заврши гајдација засвира неку од игара из локалног репертоара, најчешће чачак или дрдавка. Коло води дедица. Ранијих деценија су се играла кратка – сува ора уз пратњу песме (колало се – игра мкоју прати само песма, без инструменталне пратње назива се колање).

Док је дедица са коледарима играо оале су правиле лом по кући и узвикују непрекидно „Дајте ми сланину да ви вук не дави јаловину!“ (јаловина = овце које се не јагње). „Дајте на младу кучина, да не дави стоку вучина!“. За све то време млада је предмет најсмелијих шала. Када се све то заврши оале крећу из једне куће у другу. Оале и даље праве још већу буку, ударају све. Обилазе куће по селу све до Божића. Где их затекне мрак ту преспавају, па опет поране и наставе даље.

Сл. 38. Коледари са „сташика“ (мушкарци) који преле
(околнина Лесковца, Србија)

Коледарска обредна поворка имала је за циљ да слави три култа:

- Култ сунца - да помогну сунцу да се подигне у Новој години и донесе родну и плодну земљу. Време опхода указује на култ Сунца – док још сунце није у свом пуном јеку Коледарска поворка моли му се да се „добро подигне на небу“ и подари светлос и топлоту културама којима је потребно.

- Култ плодности - да у новој години све буде напредно, плодно и родно. Млада има нарочито улогу у слављењу

овог култа, од младе се очекује да подари нов живот.

- Култ предака – један је од најјачих култова код Срба, преци увек штите своје потомке и увек им треба удовољити како би сачували и помогли својим потомцима. Дедица има нарочито улогу у слављењу овог култа.

Сл. 33. Коледарска маска од „леке“
(околнина Лесковца, Србија)

Сл. 34. Зооморфна коледарска маска
(околнина Лесковца, Србија)

Сл. 35. Коледари и „сташика“ уз музику (околнина Лесковца, Србија)

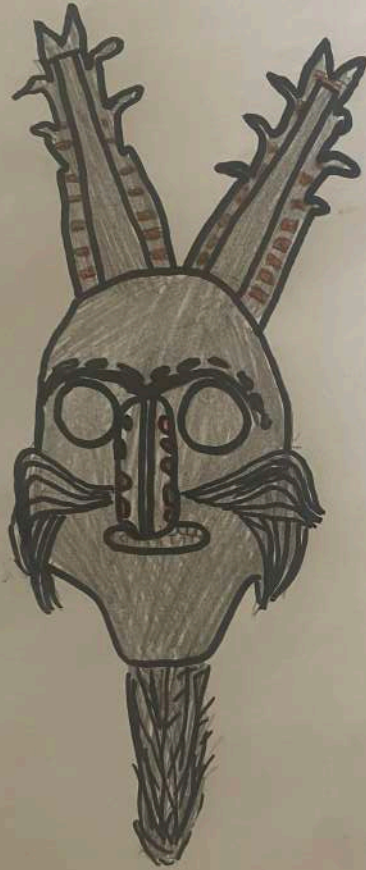
ТЕКСТОВЕ НАПИСАЛА: АНА ЈОВАНОВИЋ, НАСТАВНИЦА СРПСКОГ ТРАДИЦИОНАЛНОГ ПЕВАЊА

Током периода онлајн учења у школској 2019/2020. години, ученици наше школе су били подстицани да се ликовно изразе у областима које изучавају у музичкој школи. Две ученице српског традиционалног певања послале су своје радове за други број школског часописа представљајући делове народне и обредне одеће.

Кецелју која припада српској народној ношњи нацртала је ученица првог разреда српског традиционалног певања Хелена Ковачевић.

КОЛЕДАРСКА
МАСКА

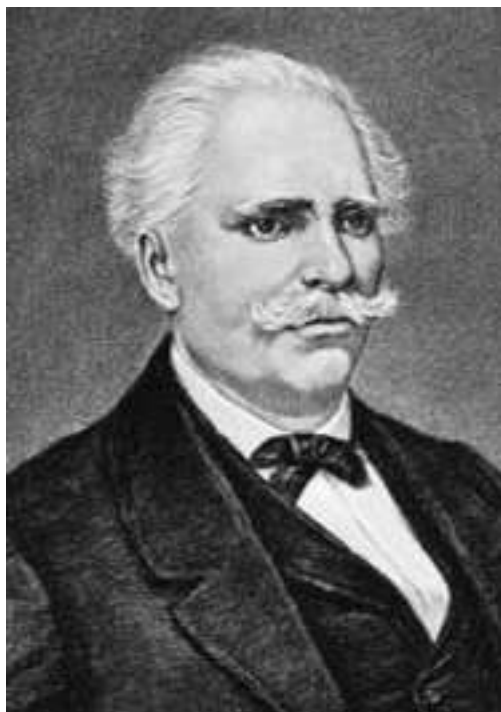
Миона Ч.

Коледарску маску насликала је Миона Чкоњовић, ученица првог разреда српског традиционалног певања.

ТРАГОМ КУЛТУРНИХ ИНСТИТУЦИЈА СРБИЈЕ

Ако бисте од Трга Републике наставили ка Калемегдану улицом Васе Чарапића, поред Народног музеја и дошли до Студентског трга, са леве стране бисте могли да видите четири веома значајне зграде: Филозофски факултет, Ректорат Универзитета у Београду, Филолошки факултет и Задужбину Илије М. Коларца. Све четири зграде имају значајну историју о којој ћемо некада писати, али овог пута желимо да застанемо мало дуже испред зграде **Задужбине Илије М. Коларца** или како је данас многи зову једноставно Коларчева задужбина. **Коларчеву задужбину изградио је Илија Милосављевић Коларац.**

Коларчева задужбина данас представља једину зграду у Србији која има праву концертну дворану и која је активна на неколико различитих поља едукације и културних догађаја.

Ко је био Илија Милосављевић Коларац?

Илија Милосављевић Коларац је био српски трговац који је својим тестаментом 1878. године сав свој иметак оставио српском народу у циљу ширења науке и културе. За време свог живота Коларац је основао Књижевни фонд у оквиру којег је до данас преведено и објављено више од 200 дела из књижевности, науке и културе, а потом и Фонда за подизање српског универзитета на коме ће учени људи преносити знања народу.

Зграда Коларчеве задужбине изграђена је 1932. године. Велика дворана Коларчеве задужбине се и дан-данас сматра најакустичнијом салом за потребе музичких извођења у Београду и једном од најакустичнијих у Европи. Дворана је свечано отворена 4. фебруара 1932. године концертом Београдске филхармоније.

ИЛИЈА МИЛОСАВЉЕВИЋ КОЛАРАЦ

Зашто је Коларчева задужбина значајна?

Коларчева задужбина је значајна због тога што представља место окупљања људи који воле музику, сликарство, књижевност и едукацију. У оквиру Задужбине Илије М. Коларца постоје четири програмске јединице. То су:

- Центар за музику
- Центар за предавачку делатност са Галеријом и Библиотеком
- Центар за наставу страних језика
- Центар за издавачку делатност и књижара "Александар Белић"

Током године у Коларчевој задужбини се организује велики број концерата уметничке музике. На тим концертима наступају оркестри и солисти, а Мала сала погодна је за камерне ансамбле који сваког четвртка од 18 часова наступају бесплатно за своје слушаоце. Паралелно са тим у Коларчевој задужбини се одржавају и јавна предавања о различитим темама која су такође бесплатна за све

који желе да науче нешто ново. Настава страних језика одржава се сваке године и она има вишедеценијску традицију. Од језика, могуће је учити енглески, немачки, француски, шпански, италијански, али и грчки, јапански, руски, кинески, норвешки, арапски и шведски. Заиста велики избор!

У оквиру Коларчеве задужбине постоји и Ликовна галерија која током једне године оствари велики број изложби различитих уметника, од сликара до скулптора. Незаобилазна активност Коларчеве задужбине у последњих неколико година је и Арт биоскоп који представља само најбоље филмове и у који када једном уђете, желећете поново да се вратите.

Посебну чар Коларчеве задужбине чини његов ентеријер који је остао веродостојан деценијама уназад. Од старих дрвених врата на самом улазу у зграду и старог уског лифта, преко црвеног тепиха са словом К на средини, до кожних седишта у Великој и Малој сали које су најнеудобније на балкону и галерији због тога што је размак између њих превише узак, осећате дух и посебну атмосферу коју су забележили највећи уметници који су наступали на тој чувеној сцени. Коларчева задужбина место је у

ком можете пратити Београдске музичке свечаности, фестивал посвећен уметничкој музици који се одржава сваког октобра месеца, Београдску филармонију која сваког петка од 20 часова одржава своје концерте и оркестар и хор Радио телевизије Србије. Сва највећа имена музике која су наступала у Београду, наступала су у Великој сали Коларчеве задужбине - пијаниста Иво Погорелић, сопран Ангела Георгију, вокални ансамбл The Queen's Six, Београдски гудачки оркестар Душан Сковран, Солисти Минхенске филхармоније, Симфонијски оркестар уметничког ансамбла Министарства одбране "Станислав Бинички", пијаниста Борис Березовски, Баварски камерни оркестар, пијаниста Дмитриј Маслејев, хор Глинка из Русије и диригент Владислав Чернушенко, Гудачи Св. Ђорђа, пијаниста Александар Синчук итд.

Поред свега претходно наведеног, Коларчева задужбина је значајна и због тога што је она једна од малобројних институција у Србији коју је финансирао и изградио богат човек. Особе које на овај начин улажу свој новац зову се **мецене**, а њихове зграде и институције које изграде се потом зову **задужбине**. Њихова жеља за овим начином улагања свог новца тиче се искључиво њиховог родољубља према земљи у којој су рођени и у којој су живели. Уметности је увек кроз историју било неопходно да има некога ко жели из љубави да улаже свој новац у њу. Тако је и данас. Можда Илија М. Коларац данас није жив, али дело које је он оставио иза себе свакако обележава његов лик.

За радознале:

Ако се од Коларца вратите мало ка Тргу Републике наићићете на црвену зграду која носи назив Капетан Мишино здање, а у којој се данас налази Ректорат универзитета у Београду. Истражи ко је био Капетан Миша и зашто баш по њему ова зграда носи име.

МОЈ ИЗБОР МУЗИКЕ

Питали смо наставницу клавира **Нину Косанић** да нам открије коју музику она воли да слуша у слободно време и да нашим читаоцима препоручи неколико композиција.

Ево композиција које је она препоручила.

Николај Римски Корсаков - *Бумбаров лет* (Korsakov - *Flight of the Bumblebee*)

Бумбаров лет је оркестарска увертира из опере ***Бајка о цару Салтану***, а аутор је један од најпознатијих руских композитора, **Николај Римски Корсаков**.

Ово дело је корисно у развијању музичке фантазије код деце. Корсаков мајсторски користи инструменте оркестра у циљу стварања слика и прича. **Служећи се гудачким инструментима имитира звук који производи бумбар док лети.** Иако је оригинално дело намењено оркестру, доживело је безброј различитих аранжмана за разне инструменте и подложно је честој употреби у популарној култури.

Ова енергична композиција захтева изузетну спретност, техничко умеће и брзину извођача за инструментом, те се бројни инструменталисти широм света такмиче у томе ко ће брже одсвирати. Зато је ***Бумбаров лет*** погодан за додатно ангажовање ђака и развијање музичког укуса на тај начин што ће сами пронаћи извођење ***Бумбаровог лета*** која им се највише допада.

Фредерик Шопен - *Минутни валцер* (Chopin - *Minute Waltz*)

Када своје ђаке упознајем са стваралаштвом једног од најзначајнијих пијаниста и композитора свих времена, **Фредерика Шопена**, најчешће прво предложим да послушају ***Минутни валцер***. За овај валцер често се везује једна анегдота:

Шопен и његова жена Жорж Санд седели су у салону, а један пас је трчао наоколо, скакутао и вукао за ногавице. Жорж рече: "Да имам твој таленат, написала бих нешто у част овог кученцета!" На то је Шопен сео за клавира и импровизовао, у тренутку, овај валцер!

Чини се да разиграна мелодија овог валцера заиста осликава игру пса. ***Минутни валцер*** је забаван, ведрог духа и јасан пример како је Шопен уобичајене салонске комаде издигао до ранга најпознатијих уметничких дела класичне музике.

Јохан Штраус Млађи – Валцер *На лепом плавом Дунаву*

Штраус млађи је највећи бечки композитор лагане музике, а познат је по својим валцерима и оперетама. Класични бечки валцер уметнички је усавршио и подигао на ниво концертне оркестарске музике. Написао је 168 валцера, те с пуним правом носи титулу „краља валцера“. Његова музика се редовно изводи на сваком Бечком новогодишњем концерту. Један од

најпознатијих Штраусових валцера носи назив На лепом плавом Дунаву. Својом веселом, распеваном и пријемчивом мелодијом овај валцер је освојио свет и остао популаран до дан данас.

Jan Tjersan (franc. Guillaume Yann Tiersen) – muzika iz filma *Čudesna sudbina Amelije Pulen*

Своје симпатије према француском музичару и композитору **Јан Тјерсану** волим да пренесем и на своје ђаке. Тјерсан је написао музику за мноштво филмова, али се у мору модерних композитора издвојио првенствено музиком за филм *Чудесна судбина Амелије Пулен*. Инспирацију налази у француској фолклорној музици, шансонама, валцерима, али и у класичној музици. Узори су му **Ерик Сати**, **Фредерик Шопен**, **Филип Глас**. Филм је добио бројне награде, али очаравајућа музика доприноси укупном доживљају. Бројне музичке комаде из овог филма (*Comptine d'Un Autre*, *Les Jours Tristes*, *La Noyée*, *La valse d'Amélie*) можете пронаћи на YouTube-у.

Džo Hasaiši (Joe Hasaishi)– чудесна музика јапанских анима

Џо Хасаиши (право име Матоеу Аниме Fudžisava) је савремени јапански композитор, добитник је многобројних награда за филмску музику, а светску славу је добио захваљујући музици коју је написао за многобројне анимиране филмове студија **Ghibli**.

Студио Ghibli, у свету познат као „Јапански Disney“, један је од највећих аниме студија који постоји. Велики сам љубитељ ових цртаних филмова и често их препоручујем како деци, тако и својим пријатељима. Чим седнете и погледате неколико минута филма, већ сте дубоко увучени у магичан свет маште редитеља **Мијазакија** (Hayao Miyazaki).

Ове бајке са задивљујућим ликовима не би биле толико спектакуларне да нема очаравајуће музике. Рад композитора Џоа Хасаишиа је толико утицајан да студио често обликује ликове и причу по његовој музици. Хасаиши често налази инспирацију у европској и јапанској класичној музици, али и у музици америчких композитора минимализма. Његову музику одликује елегантан стил, снажно лиричне и препознатљиве мелодије прожете џез акордима.

Упечатљиве мелодије често асоцирају на Азију и њихову мистичну културну јер Џо Хасаиши воли да употребљава пентатонику. Издвојила бих музику из два филма, *Spirited Away* и *Princess Mononoke*.

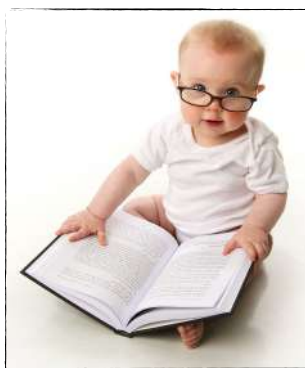
Spirited Away је најуспешнији анимирани филм у историји Јапана, као и филм који је у највећој мери успео да привуче пажњу западне публике захваљујући Оскару за најбољи анимирани филм. Овај филм често називају јапанском верзијом *Алице у земљи чуда* пун је нестварних ликова, а музика је подједнако неодољива. Други филм који препоручујем је *Princess Mononoke* један је од најбољих аниме филмова свих времена. Овај филм с пуним правом носи титулу епског филма, а музика је подједнако епска и очаравајућа.

ГЕНИЈЕ СКРИВЕН У ТЕЛУ ДЕТЕТА

Сложићете се – бити дете често није баш најлакше занимање на овом свету. Морате свашта нешто да разумете, саслушате, покушате, научите, запишете, обришете, обновите, образложите и ни случајно нешто да заборавите.

Али, зар вам се не чини, понекад, да су и одрасли људи још увек деца? Или, можда, да су деца већ одрасли људи?

Сада ћете ви да замислите неку одраслу особу како седи у школској клупи и кришом прави авионе од папира на часу математике. Али покушајте, уместо тога, да замислите дете које у себи крије толико знања да се заиста запитате: „Да ли је то, можда, неки велики научник, који није јео довољно воћа и поврћа па никада није успео довољно да порасте?“

Сви ми знамо да има деце која имају све петице, то није уопште толико занимљиво. Оно што јесте интересантно су вундеркид деца, односно – чуда од деце. Када кажемо: „Вундеркид – чудо од детета“ то звучи као је то неко дете велико као џин или снажно као Херкулес, али заправо, тема наше приче су изузетно талентована деца.

Можемо бити талентовани за разне ствари, рецимо: сликање, певање, рачунање или скакутање унатрашке на једној ноzi. Али морате бити изузетно талентовани, односно вундеркид, да би ваше име постало познато у читавом свету, и остало познато стотинама година.

*Тако је остао запамћен **Кристијан Хајнекен** као прва беба (да, беба!) у историји која је са 14 месеци знала да чита и знала напамет преко 200 црквених песама!*

Исто се тако можемо дивити изузетности **Волфганга Амадеуса Моцарта**, који је почео да компонује у својој петој години.

Постоји много анегдота које говоре о величини његовог талента. Једна од њих је повезана са хорском композицијом **Мизерере** (Miserere) коју је компоновао **Грегорио Алeгри** (Gregorio Allegri). Та композиција је била толико цењена и омиљена од стране становника Ватикана да је било забрањено изводити је било где другде. Направљене су само три њене копије. Моцарт је са оцем слушао извођење ове композиције и те ноћи није спавао већ је читаву композицију записао служећи се само својим сећањем! Требало би, такође, подвући да је то дело које изводе два хора која су подељена у девет различитих деоница гласова.

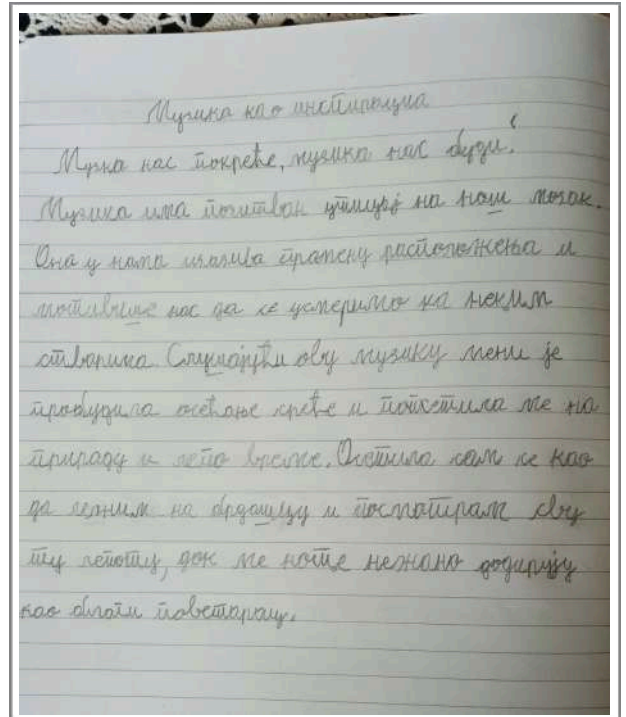

Уколико сте изузетно надарено дете то не мора да значи да сте баш у свему изузетни. Чувени научник **Алберт Ајнштајн** је оставио велики допринос у математици и физици али да ли би поверовали када би вам рекли да Ајнштајн није проговорио до своје треће године?! А, и када је коначно почео да прича, чинио је то врло невољно, све до узраста од девет година. Након неколико година, приступио је пријемном испиту за политехничку школу који се састојао из више различитих области. Ајнштајн је положио математички део испита, разуме се, али се није успешно показао у друштвеним наукама: историји, језицима и географији, тако да је и његов пријемни испит прошао безуспешно.

Док још не пронађемо неко ново чудо од детета – немојте покушавати да будете као одрасли, то може свако ко уме сам да плати рачун у Пошти. Будите деца, јер најслађи смех је онај који је искрен и децији.

АУТОР: АНАМАРИЈА ИЛИЋ, НАСТАВНИЦА ВИОЛОНЧЕЛА

Ученица првог разреда виолончела **Исидора Тасић** у класи наставнице Анамарије Илић је насликала једну сцену из природе. Њен задатак је био да послуша први став Хајдновог концерта за виолончело и оркестар и да инспирисана музиком нацрта цртеж.

Поред самог цртежа, Исидора је написала и текст о томе како музика служи као инспирација.

ИМПРОВИЗАЦИЈА У МУЗИЦИ

Импровизација у музици постоји као дисциплина готово једнако дуго као и сама музика јер су процеси компоновања и импровизовања јако слични. Компоновање је уобличавање и забележавање надахнућа до кога долазимо путем покушаја – импровизовања, отелотворавања музичке идеје.

Познавање метода и техника компоновања као и импровизовања не негира постојање надахнућа код музичара већ само освешћује механизме којима се човек служи у датим приликама.

Антрополошки гледано контекст импровизовања на дату музичку форму или друштвени догађај увек је повезан са социјалним дешавањима. Глобално посматрајући долазимо до ситуације да на пример у Африци као једној од најстаријих култура у традиционалном смислу – значи до задњих 50-ак година, није било речи о музици ван друштвеног дешавања – повратак из риболова, одлазак и долазак из лова, церемоније за владара итд. Та констатација не ниподаштава уметничку вредност такве музике будући да је питање филозофског карактера.

Импровизација је присутна кроз сва извођења и своди се на интеракцију између плесача и свирача. Играчи спонтано реагују на фразе солисте опонашајући својим телом музички језик.

Мелодијски гледано Африканци користе углавном пентатонику (дурску и молску) уз обиље ритмичких образаца насталих кроз спонтано свирање. Пулс је $\frac{3}{4}$, $\frac{4}{4}$, $\frac{6}{4}$, $\frac{9}{4}$ и $\frac{12}{8}$. Веома комплексна истовремена ритмичка дешавања стављају слушаоца као и свирача пред озбиљан задатак селективног слушања и концентрације. Управо из афро-полиритмије креће свинг, као заштитни знак Џез музике која се сматра круном импровизаторских вештина.

Индијска култура пружа нам веома много у погледу импровизације и систематизације музицирања. Њихова различитост у приступу музици у односу на остатак планете огледа се у апсолутној посвећености и преданости позиву до крајњих граница. Ученик живи годинама са својим учитељем вежбајући по цео дан уз његов надзор и инструкције.

На интонативном и ритмичком нивоу систем како северне тако и јужне Индије може се назвати најкомплекснијим познатим: 72 лествице, полиритмички и полиметрички систем чине ову музичку културу једном од најкомплекснијих. Интересантна чињеница је да модулација код њих не постоји осим у ритмичком систему. Интонативни и хармонски систем не поседује више од једног тоналитета у композицији.

У европском музичком наслеђу импровизација има посебно место у периоду барока.

Инструментална пратња у бароку се углавном своди на такозвани басo континуо, односно шифровану бас линију коју су извођачи свирали импровизујући на задате функције. Ко је у стању да на креативнији начин импровизује на басo континуо сматран је вештијим музичарем. Слично се дешава и у Џез музици где солисти импровизују на задате акорде. Велики композитори као што су Ј.С.Бах, Хендл, Моцарт, Бетовен, Шопен, Лист... били су изванредни импровизатори.

Џез музика настала је у Америци двадесетих година и представља нови, оригиналан приступ музици где је импровизација као вештина у првом плану. Појам музичког идентитета јавља се прво кроз географско порекло музичара а самим тим и кроз његово културно наслеђе. Са појавом глобализације ове границе се губе али је чест случај да млади музичари крећу у експлоатацију свог културног наслеђа не би ли оставили свој печат у Џез па и другим врстама музике где је доста тога већ речено. Одатле и порекло назива етно-џез.

Музичка надареност у комбинацији са техничком супериорношћу, као и позитивним спољашњим окружењем концентрисаним на развој импровизаторске вештине, даје таленту огромно поље да исказе своје надахнуће. Вештина музичке импровизације огледа се у комбиновању технике, емоција и спонтаног реаговања у датом тренутку.

Надамо се да ће овај текст имати мотивациони карактер у даљем приступу овој племенитој вештини.

АУТОР: БРАНКО ТРИЛИЋ, НАСТАВНИК ГИТАРЕ

НАШ ИНТЕРВЈУ СА...

Браниславом Тријић, наставником солфеђа и теорије музике

На самом почетку нашег разговора реците нам како сте почели да се бавите музиком? Шта Вас је на то подстакло?

БРАНИСЛАВА ТРИЈИЋ

Мој тата је свештеник и у нашој кући је била примарна црквена музика, па сам са њом остварила први контакт. Међутим, мислим да је прва песма коју сам научила била *Кад те видим на сокаку*. Одрасла сам у месту које се зове Дрниш у Хрватској. То је било мало, амбијентално место. Музичка школа је била у мом комшилуку и одувек ми је привлачила пажњу. Била је то једна мала зграда од камена и разликовала се од свега што се налазило око ње. Давала је некакву медитеранску боју околини. Пролазећи стално поред ње мојим родитељима сам говорила ”Желим да упишем музичку школу!”, и тако се то десило. Али чињеница је да сам одувек била окружена музиком. Озрачје града су били оркестар тамбурица и оркестар лимених дувачких инструмента. Та два оркестра су свирала у различитим приликама по граду – некада у сврху весеља, а некада и приликом сахрана. Они су ишли кроз град и свирали, а ја се сећам како сам их узбуђено гледала и слушала. Посматрала сам све до детаља. Чак се сећам и да су на дувачким инструментима постојале мале партитуре у које су извођачи гледали док су марширали и свирали. Сама средина је била мултинационална и све је било веома живо и весело.

Са којом сте се музиком Ви сретали у свом детињству? Коју врсту музике сте волели да слушате?

Као што сам рекла малопре од раног детињства су то биле црквена и староградска музика. У мојој породици је постојала та традиција да се пева око стола приликом различитих весеља и слава. На овај начин сам научила доста староградских песама, народних македонских песама и сл. Наравно да је постојао и локални црквени хор који сам имала прилику да слушам. Обожавала сам да слушам сву ту музику која се изводила и да је упијам. Македонске песме сам највише волела, а посебно песму *Македонско девојче*.

Шта од музике волите да слушате данас и на који начин се Ваш укусу променио од детињства до данас?

Уфф, данас сам баш ретро. Слушам музику коју је волео мој тата – севдалинке на пример у модерним аранжманима. Сви етно бендови су данас укључени у мој репертоар: Бело платно, Траг. Амира Медуњанин ме је одвукла према севдаку. Од стане музике волим Motown на пример, слушам и истражујем црначку ретро музику, Нину Симоне, Ету Џејмс, Џејмс Брауна... Волим и Витни Хјустон, Марају Кери. Као и углавном сви, прво сам слушала оно чему сам била изложена – Дорис Драговић, Лепа Брена и сл., а у протеклих десетак година сам постала пробирљива и веома бирам

шта слушам. У сећању из детињства ми је остало како сам чучала поред касетофона и чекала да снимим неку песму коју волим како бих могла да је преслушавам. Данас имамо YouTube где је све доступно.

Да ли мислите да би деца током свог одрастања требало да имају прилику да чују што разноврснији избор музике како би могли да се у неком тренутку пронађу у ономе шта се њима заиста допада?

Да, али такође мислим да би требало да буду мало и изложени одређеним стиливима како би имали помоћ у изграђивању музичког укуса. Мој млађе дете је на пример заволело рок бенд Queen јер сам ја то преслушавала. Па он онда мени поставља питања о певачу, његовом начину облачења, понашања и сл. И на тај начин се интересује и креира свој укус. Једном сам се расплавилa и пустила Уснију Рецепову, а мој син Матија ми каже "Мама, ово је лепо али могу ли да пустим Rock and Roll?" Развијање слуха иде на основу музике којом су деца окружена. Сходно томе шта деца слушају од малена, за то ће вероватно бити опредељени и касније.

ПРИПРЕМЕ ЗА НАСТУП

Хајде сада да се окренемо Вашем професионалном раду. Реците нам колико дуго радите у просвети и колико је генерација ученика прошло кроз вашу класу солфеђа?

Радим од 2006 године. Најпре сам радила у основној школи у Винчи где сам предавала музичку културу, а онда сам наредне године прешла у ОМШ "Невена Поповић", и ево ту сам већ 13 година. Имала сам доста ђака до сада, ни сама не знам број. Сећам се самог почетка. Дошла сам у школу и мислила сам да ће ме деца појести. Али поставила сам се према њима добро, трудила да будем добра, равноправна и фер, па због тога нисам имала проблема са ученицима. Водила сам своје ученике и на такмичења попут Златне сирене и Деца композитори. Занимљиве су биле све претходне године, увек је нешто другачије.

Имали смо често прилику да Вас видимо у комуникацији са ученицима или приликом држања часа, или у току припрема ученика за школске наступе и чини се да уживате у раду са децом. Да ли нас је осећај преварио?

Није вас утисак преварио. Мени је рад сада децом ужитак. Има дана када дођем нерасположена и када ми ученици у потпуности преокорену расположење у добро и позитивно, а некада буде и обрнуто. Обожавам да радим са најмлађим узрастом због тога што док их изведем из основне школе учествујем и испратим њихов развој. Могу да видим њихову промену.

Са својим ученицима имате мало непосреднији контакт. Да ли је то Ваш начин да се ученицима приближите, или су ученици једноставно мало слободнији па се и Ви са њима осећате тако?

Мислим да је до мене. Имам изражену потребу да је људима у мом присуству пријатно, па је одатле потекло и то да се ученици осећају слободније на мојим часовима. Некада се мало пређу границе, али ја то успем да каналишем. Зависи и од тога како сам ја расположена и како су они

расположени. Није то баш толико једноставно и волела бих да умем да објасним, али неке ствари су просто необјашњиве и вођене интуицијом.

На који начин сте изградили своју личну педагогију? Из чега се она састоји?

Негде сам прочитала **Људи ће можда заборавити шта сте их учили, али неће заборавити како су се осећали поред вас.** То је на неки начин мото мог рада. Користим Монтесори методу у свом раду и НТЦ систем. Ово су две методе која покушавам да инкорпорирам у своју праксу. Ишла сам на обуку за рани развој деце по Монтесори методи. Доста ствари које сам научила на семинарима покушавам да користим у својој настави. На пример холандска метода рада ми је веома занимљива јер се у њој интонација представља руком (мануелна представа висине тона). Доста тражим по интернету. Сматрам да је сам солфеђо на неки начин Монтесори будући да све мораш сам да испробаш, отпеваш, запишеш и сл. И то највише радим са припремним разредом.

На које све начине иновирате своју наставу солфеђа?

Као што сам рекла, купим идеје са интернета, семинара и константно размишљам о употребној вредности нечега. Зашто децу учимо секунде, терце и сл? То стално себе питам. Када је реч о конкретним примерима користила сам НТЦ и њихове нелогичне приче како би деца запамтила мале и велике секунде и терце. Поред тога сам и са припремним разредом ноту сол обрађивала уз помоћ НТЦ-а. Учили смо ноту сол тако што смо користили: црвену боју и ноту сол, Шпанију са својом заставом и гитару. Певали смо песму на шпанском језику и превели је на српски. Користила сам и чаше за извођење песеме *Cup song*, а употребљавам и друге ритмичке бројалице. Сада размишљам како могу Тик ток да укључим у наставу јер је међу децом то популарно.

Са којим сте се изазовима до сада сусретали у свом раду са ученицима?

Највећи ми је изазов како да ученицима приближим теорију музике. Мелодика и парлато су практичне области у настави солфеђа, а теорија је доста апстрактна. Због тога се често питају чиме им то служи. И онда из те потешкоће покушавам да им укључујем различите ствари које сам већ поменула.

Који Вам је најважнији циљ у предавању градива?

Најважнији циљ ми је да градиво које ученици уче има своју употребну вредност. Дакле, да им одговори на питање – Чему ће нам то градиво служити? Поред тога и да то што науче знају да употребе, да им буде од користи. Ово посебно видим у вези између солфеђа и инструмента. На пример током рада на даљину сам задавала ученицима да вежбе које би требало да отпевају на солфеђу изведу на свом инструменту. Имала сам једну ученицу која је то посвећено радила и било је баш супер. На овај начин тежим да остварим корелацију између солфеђа и клавира. Са колегицом Катарином Фаркаш, са којом имам дивну сарадњу, се договарам да песме које ученици певају на солфеђу арнжирамо за свирање на инструменту.

Које су, по Вашем мишљењу, карактеристике успешног ученика?

Пажња је кључ. Затим заинтересованост, мотивисаност и самосталност. Карактеристика успешног ученика је и да има иницијативу, да самостално ради и да је заинтересован да проба сам да се упусти у нове музичке изазове.

Да ли је истина да постоје "заинтересована" и "незаинтересована" деца или је проблем у самом систему школства који не препознаје разноликост деце?

Наравно да постоје обе врсте деце. Међутим ту постоји много различитих фактора. Некада се деси да ученици дођу преморени на час и да не могу да постигну да раде оно што им је задато. Сигурна сам да у плану и програму постоји простор за промену. Да мене питају, ја бих до трећег разреда за захтев поставила да деца имају само песме, парлато и мелодијске вежбе, а да не раде теорију музике. Од четвртог разреда бих увела теорију, али не да учимо само теоријска објашњења, већ да заједно скидамо песме на пример и да на основу њих радимо теорију. Кроз анализу песама да примећујемо теоријска запажања. На овај начин мислим да би деца била више заинтересована. А исто тако и сама теорија музике би им била јаснија. Све ово говорим на основу свог искуства.

Дигитално доба већ увелико постоји у нашем окружењу и животу, па да ли сматрате да садашња настава солфеђа и музике уопште може да одговори на нове захтеве тог дигиталног доба које је много ближе млађим генерацијама ученика?

Апсолутно може. Могу се користи мобилне апликације које служе као тренинзи. А сам солфеђо и јесте на неки начин тренинг. Користила бих те дигиталне апликације и за учење теорије музике. Такође и квизови у дигиталном виду су им веома интересантни, јер се уз њих и забаве и доста науче. То се посебно показало током учења на даљину.

У последњих неколико година у школама се спроводи колерација међу предметима. Да ли мислите да Солфеђо као предмет успева да испрати овај захтев?

Да, успева. Желим да још једном нагласим да имам дивну сарадњу са колегиницом Катарином Фаркаш, која предаје клавир. Заједно радимо на унапређењу корелације између мог предмета и њеног инструмента. Генерално ученици клавира лакше пронађу ту везу између солеђа и инструмента. Гитаристима и виолинистима може бити теже због саме природе инструмента.

Да имате слободу да креирате школу по сопственој жељи, како би она изгледала? Пустите машти на вољу!

Уфф, сјајно питање! Била би конципирана као музичка гимназија. У њој би постојала учитељица која би са ученицима радила математику српски, физичко и ликовно. Имали би обавезан солфеђо, инструмент, хор и оркестар. Сваки дан би похађали солфеђо, инструмент, ликовно и физичко, а математику и српски три пута недељно уз још неки језик (енглески, немачки и сл.). Ова школа би трајала осам година и била би призната као редовна основна школа.

РАЗГОВОР ВОДИО: МИРКО ЈЕРЕМИЋ

РЕЦЕПТ ЗА МЈУЗИКЛ - ИЛИ КАКО ПРОНАЋИ СМИСАО У ПОСЛУ

РЕЦЕПТ ОСМИСЛИЛА СА СВОЈИМ УЧЕНИЦИМА КАТАРИНА ФАРКАШ, НАСТАВНИЦА КЛАВИРА

Када ми је крајем процеса наставе на даљину, то вам је оно када помоћу свих расположивих електронских, електричних, оптичких и сателитских средстава очекујете да ученик осети разлику у динамичком нијансирању и изражајно изведе мелодију у десној руци (лева мора да чека да се напуне батерије већ поменутих средстава), драги колега Мирко упутио је поруку (само телефоном) и предложио да напишем чланак о раду на мјузиклу изведеном у првом полугодишту ове фамозне школске године, била сам веома расположена, али је моје стање убрзо прешло у збуњеност и бригу.

Као да је ничим изазвана пандемија поставила неке друге приоритете попут дезинфекције руку, тела, свега живог и неживог, брисања, прања, па опет брисања и одстрањивања замишљених вирусних честица. Некако је у том стању ишчезла и моја машта и креативност, а понајвише сећање на обичан и „досадан“ нормални живот какав смо водили до марта. На време када смо се бавили музиком и мозак користили у пријатне сврхе и када су прсти неосушени од асепсола и алкохола безбрижно клизили по диркама. Е, онда сам се полако свега присетила, а брисани простор у мом сећању попунио је главни састојак мјузикла - моје ђаке.

Музиком се бавим зато што је волим. Просто. Могла сам да будем врхунски правник, сто посто. Само, у правима нема много деце. Углавном су „одрасли“ са својим ставовима, предрасудама и великом важношћу. Зато су деца закон (док не постану тинејџери). Понекад са мобилним телефонима, који прете да експлодирају од прегревања на шездесет деветом нивоу, а зенице су проширене и прете да искоче из очне дупље, подсећају на главне ликове серијала *Ратови звезда*. Али су и даље само деца коју можемо да обликујемо како желимо. Ако желимо.

Деца су различита, а различите су и побуде због којих су се обрели у музичкој школи. Ту ипак родитељи воде главну реч: *Боље да седи у школи, него на улици, Нек' одмори мало од мобилног телефона, Знате, жеља моје мајке је била да ја свирам, па кад већ нисам ја, нека он научи...* Па моја мајка је купила унуци гитару за пети рођендан, а сада је тражи назад јер је дете не узима у руке. Љуби је бака. А има и деце којима се очи зацакле када уђу у школу и виде инструменте, па просто једва чекају да засвирају. И шта сада? Група деце, неки воле, неки су ту због маме, тате, баке, неки би можда... а ја једна.

Ево рецепта:

- **Група деце**, најбоље узраста од седам до десет година - у мом случају Драгана Ђорђевић, Ана Теофиловић, Растко Кузмановић, Христина Младеновић, Анушка Гајачки, Трифун Илић, Екатарина Ружица Илић, Кристина Станишић, Хелена Михаиловић и Наталија Целебџић.

- **Добра идеја**. Идеје су свуда око вас и обично искрсну у неочекиваним ситуацијама. Мени се за овај мјузикл јавила на семинару који сам слушала за тристотинедеведесетдруги бод који ће ми бити потребан да би децу научила да је нота сол на другој линији линијског система у виолинском кључу.

Текст. Када сте одлучили шта ће бити тема мјузикла, почните да састављате причу. Наш мјузикл се зове **Весели другари**, а говори о домаћим животињама које заједно живе на једној фарми. Свака животиња има неку карактеристичну особину коју смо се трудили да истакнемо. Пошто имамо шест животиња, ја сам осмислила текст за две, а остале су групни дечији рад. Свака песма има углавном две строфе. Верујте да је овај део рада био најдуховитији, јер су смишљали текст у рими. И наравно, обавезна је уводна и завршна песма где сви могу да певају, играју и свирају „равномерно“.

Нарација. То је текст који се говори пре наступа сваке „животиње“. Он је такође у стиху и боље је описује. Ту су уживали ђаци који воле да глуме на сцени, а и у учионици, па је дошло и њихових пет минута.

Музика. Требало би да има једноставну мелодију и ритам, да буде певљива. Стварали смо је тако што би један ђак отпевао неку мелодијицу уз текст, други би је уз моју помоћ одсвирао на клавиру, а трећи записао на табли. У левој руци смо записивали разложене и истовремене акорде у зависности од карактера песме. Користили смо ритам 2/4 за брзе и 3/4 за спорије песме.

Подела улога. Ух, ту се спремите за рововску борбу. Проблеми су следећи: И Христина и Ана хоће да свирају Мацу. Наталија неће да пева и глуми Коку, Трифун и Растко неће да свирају, хоће само да певају. Нико неће да пева Прасе, сви хоће да певају и глуме Коња. Анушка хоће да буде свуда наратор, док Ружица хоће да буде Пиле, али неће са Трифуном... И сада се смејем кад се сетим. Имате две могућности. Прва је да ви одредите ко ће шта да буде. Друга је можда боља и подразумева да их затворите у учионицу и дате им двадесет минута да се договоре између себе. Најбоља је мешавина у пропорцији један на према два. На крају су сви свирали осим Трифуна и Растка, али су зато баш сви певали. Пошто су учествовали ученици првог и другог разреда, прваци су свирали у клавирском дуу, јер су били слободнији и обавезно први клавир да их боље види публика.

Припрема материјала. Подразумева да све то што се смислили са ђацима ставите на папир. За то вам је потребан рачунар, неки програм за писање нота и довољно стрпљења. Када лепо испишете музику за обе руке и потпишете текст на десној страни, онда на левој напишете текст наратије да би ученици могли да прате сваку, у нашем случају животињу, понаособ. Онда све то

одштампате у онолико примерака колико имате учесника у мјузиклу, укоричите и вежбање може да почне.

Помоћ пријатеља. То ће вам вероватно бити неопходно. У нашем случају то је Јована Ђорђевић која је одсвирала уводну и завршну песму, да би сви учесници могли да певају и да лупају у различите врсте удараљки (наопако да неко није звецкао у нешто!)

Увежбавање и припрема за наступ. За припрему овог мјузикла нама је требало шест проба, од којих смо три одржали у току редовне наставе као групни рад (ионако Анекс школског програма редовно дорађујемо, обрађујемо и прерађујемо, па се и овакав начин рада свакако уклапа у школски план). Имали смо један наступ. На Новогодишњем концерту у Врчину ђаци су били срећни, родбина и пријатељи су били срећни... ја сам била срећна.

Утисци ђака. Веома битан сегмент који вам говори да ли то што сте радили има икаквог смисла. Ево неких:

Растко Кузмановић:

Било је забавно зато што смо компоновали ноте и измишљали речи. Сада више немам трему зато што сам опуштен и уживам на сцени. Више би волео да сам био Куца, али сада више вежбам па ћу следећи пут да свирам...

Ана Теофиловић:

Најлепши ми је био почетак када смо се сви укључивали, а ја сам била опуштенија док сам свирала него кад сам певала и успела сам да замислим све животиње...

Хелена Михаиловић:

Мени се баш, баш свидело. На почетку сам имала трему, а касније нисам. Било је мало напорно док смо вежбали, а најбоље сам се слагала са Ружом и Тином...

Екатарина Ружица Илић:

Допало ми се највише што имам клавир и вас да ми помогнете. Нисам имала трему и никад немам трему јер волим да свирам и не плашим се људи. Они ми ништа неће урадити. Највише ми се свиђа Куца зато што имам куцу...

Христина Младеновић:

Допало ми се што сви заједно свирамо и певамо и највише су ми се допале звечке. Имала сам малу трему, али нас је било пуно па ми је било супер. Најсмешније је Прасе...

Драгана Ђорђевић:

Ја волим и да свирам и да певам и било ми је много забавно. Боље се слажем са девојчицама, али су и дечаци били добри. Највише ми се свидела Маца и Коњ. Све је било забавно...

Кристина Станишић:

Много ми се допало зато што је креативно. Ја волим да глумим, а најсмешније ми је било Прасе...

Сви:

Волели бисмо да поново правимо мјузикл. Сада могу да буду дивље животиње, годишња доба или занимања и било би добро да следећи пут направимо и костиме и да имамо микрофоне...

То би био наш рецепт за мјузикл и како научити ђаке да воле музику, да буду креативни, да се супер забаве и друже и да вам улепшају дане проведене на послу.

А који је ваш рецепт?

ЧИТАОЦИМА ШКОЛСКОГ ЧАСОПИСА АУТОРИ МЈУЗИКЛА СУ ДАЛИ ЕКСКЛУЗИВНО ПРАВО ДА ВИДЕ КАКО ИЗГЛЕДАЈУ ДЕЛОВИ ПАРТИТУРЕ И ТЕКСТОВИ ПЕСАМА.

КОЊ-НАРАЦИЈА:

А ево и коња,гле како је он хвалисавац прави, само се хвали,хвали и хвали, мисли да је центар света прави. воли да сви га виде, воли да сви га чују, мада ни сам не зна, да некада изгледа ко укључен у струју.

КОЊ-ПЕСМА:

Како сам диван,шарен,леп,
Погледај само овај мој реп,
Длака ми сјајна,дугачак врат,
такав је само,
Још и мој брат.- 2x
Најбрже трчим,
Најдаље скочим,
Имам леп стас,
И још лепши глас.- 2x
Није то лако,
Када си најбољи,
Кад сви место себе,виде само тебе!!!-2x

KONJ

ka ko sam | di - van sa ren lep po gledaj sa - mo o - vajnoj rep da ka mi | naj - na dugacak vrat ta kaje
sa - mo ja i moj brat ka - ko sam di - van sa ren lep po gledaj sa - mo o - vajnoj rep da ka mi | naj - na dugacak
vrat ta kaje sa - mo ja i moj brat naj - da je ako cim i na - bi - za tr - cim imam lep stas i još le - pi glas
ni - je to la ko ka - da si naj bolji kad svi me sto se be - vi - de sa mo te be

ПРАСЕ-НАРАЦИЈА:

Воли прасе да се игра, У блату се врти као чигра. Ах,тај малиша, Никад нема мира, Док звоно за ручак, Не засвира. Најдража је њему храница, А после буде игра без граница!

ПРАСЕ-ПЕСМА:

У блатњавој барици,
Скаче прасе мало.
Једна мрља,друга флека,
Све на образ стало!- 2x
Један скок- пљус!
Други скок- шљус!- 2x
Има ли шта лепше,
Осим диње жутке,
Када дивно блато,
Слива се низ бугне!!!-2x

PRASE

U BLA - TNJAVOJ BA - RI - CI SKA - CE PRA SE - MA - LO
JE - DNA MR LJA DRU - GA FLE KA SVE NA OB RAZ STA - LO JE - DAN SKOK PLJUS DRU - GI SKOK S L JUS
I - MA LI STA LE - PSE O - SIM DI - NJE ZU - TRE KA - DA DIV NO BLA - TO SLI - VA SE NIZ BU - THE

МУЗИКА БЉЕСНУ И ОБОЈИ ПЕСМУ

Музика је уметност тонова, уметност која у нама изазива различите утиске и емоције. Способна је да нам изазове смешак или покрене сузу без изговорене речи. Увек је присутна у нашим животима и представља непресушан извор дубоких емоција.

РАСТКО КУЗМАНОВИЋ, КОЛИКО ЈЕ САТИ

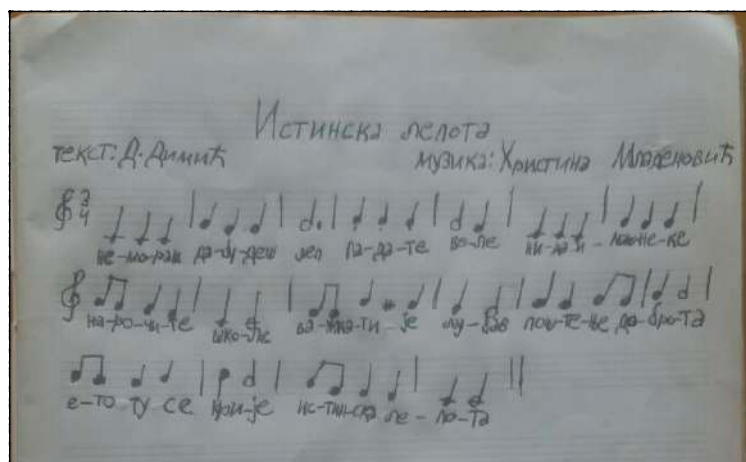
активностима које нису искључиво везане за учење стандардног школског програма. То су различите музичке игре, радионице и други видови музичког изражавања кроз које ће се добро забавити и применити већ стечено знање. Такав начин рада обликује и усавршава и мене као наставника и даје ми додатну енергију за рад.

Музика бљесну и обоји песму представља музичку радионицу која има за циљ да ученици првог и другог разреда клавира примене основна знања из области нотације, ритма и динамике у обликовању мелодије на задате стихове. Овом приликом сам изабрала десет кратких песама наших песника Душка Радовића и Драгана Димића, који су својом једноставношћу и духовитошћу деци били интересантни и разумљиви. Сваки ученик је обрађивао посебну песму.

Ученицима сам поставила смернице које ће им помоћи у компоновању. За мелодију десне руке су користили основне тонове Це-дур или Ге-дур лествице распоређене у основним ритмичким поделама у оквиру парног такта (од целе ноте до шеснаестине ноте), а у складу са речима песме подељеним на слоге и потписаним испод нота. Затим су имали задатак да нотама у левој руци уобличе пратњу мелодије која се састојала из целих нота или одређених акордских склопова.

Када бављење музиком постане професионално занимање у виду наставника у нижој музичкој школи, врло често прети да пређе у монотонију бесконачног понављања једноличних речи, фраза и појмова. Деца, која су по природи нестрпљиви истраживачи, не прихватају баш увек идеју да је потребно време и упорност у стицању знања да би се дошло до резултата.

Наставник сам клавира и мој задатак је да научим ђаке да свирају, али пре свега да заволе музику. Данашња деца су изузетно способна и веома брзо усвајају нова знања, па су им често потребни нови изазови. Они се огледају у

ХРИСТИНА МЛАДЕНОВИЋ, ИСТИНСКА ЛЕПОТА

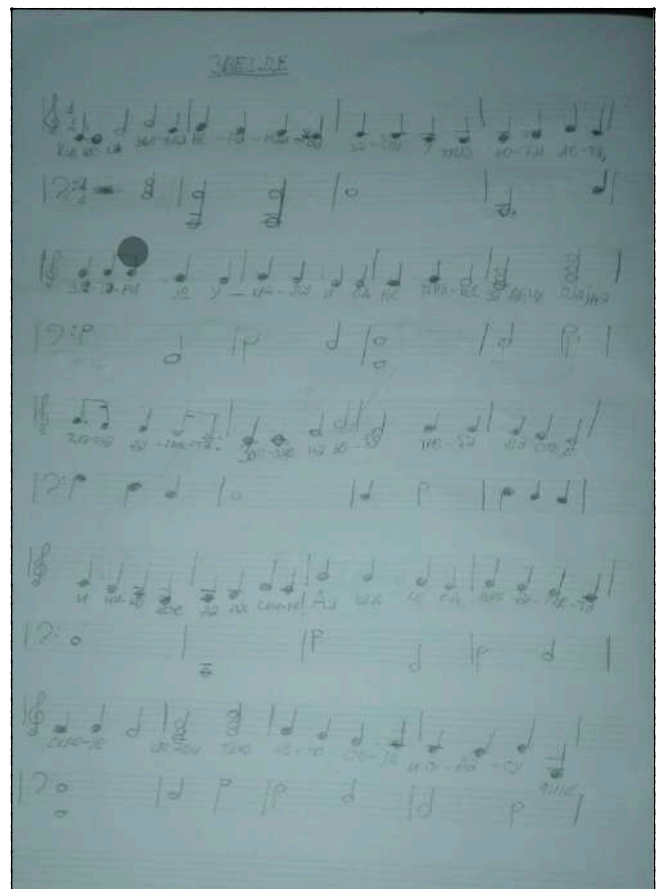
Композиције је требало записати у нотној свесци уз све музичке ознаке. Веома је било битно да ученици мелодијом покушају да дочарају карактер стихова и у томе су потпуно успели.

Композиције које су се изродиле из овог пројекта су на мене оставиле запањујући утисак. Сви ученици су са задовољством прихватили овај изазов и употребили своју машту и креативност, а пре свега приказали шта су научили до сада у музичкој школи. Ученици првог разреда нису успели да компонују деоницу леве руке, али су веома лепо осмислили мелодију. Неки ученици другог разреда су компоновали, одсвирали, отпевали и снимили извођење својих композиција.

Фасцинирало ме је знање које су ученици стекли за кратак временски период, као и сазнање да им је од почетка потребно давати што више слободе у изражавању креативности. Осетила сам да им је неопходно стално давати нове изазове зато што ће тако заволети музику и брже стећи самосталност у бављењу музиком.

АНА, ЕХ, ДА МОГУ

ДРАГАНА, ЗВЕЗДЕ

АУТОР: КАТАРИНА ФАРКАШ

ИНТЕРВЈУ СА ЈОВАНОМ ЂОРЂЕВИЋ

*Јована Ђорђевић, ученица клавира у класи наставнице Катарине Фаркаш нас је и у овом броју часописа обрадовала. Већ у првом броју школског часописа открили смо да Јована не само да свира клавир, пева и учествује у раду школског бенда и иде на такмичења, већ и компоује. Због тога смо у претходном броју Јовану замолили да нам приложи једну своју композицију, а њен избор је била композиција **Песма за Јелену** која је писана за клавир. И у овом броју часописа Јована нас је обрадовала и послала још једну композицију. Међутим, овог пута смо искористили прилику да Јовану и интервјуишемо.*

Јована се радо одазвала, па прочитајте шта нам је открила о себи, компоновању..

Многи од нас из музичке школе су те у почетку знали само као нашу ученицу клавира. Међутим, био је потребан само један концерт да те упознамо и као композиторку. Реци нам када се и како јавила твоја жеља за компоновањем? Да ли те је неко усмерио на компоновање или си сама добила жељу?

Почела сам да компоујем у првом разреду ниже музичке школе када сам имала девет година. Нисам свесно намеравала да компоујем, али када бих у слободно време села за клавир као да су мелодије сам долазиле. Како је време пролазило, схватила сам да имам жељу за компоновањем. Као што можете да видите нико ме није усмеравао на компоновање, то је била моја тајна. Тек када сам искомпоновала прве, кратке композиције одсвирала сам их мојој породици. Они су били јако изненађени и драго ми је што су ме одувек подржавали.

Када си компоновала своју прву композицију, како се она зове? Чиме си била инспирисана?

Своју прву композицију сам искомпоновала у првом разреду музичке школе. Та композиција је веома кратка и весела. Инспирисала ме је киша, па сам композицију и назвала **Киша**. Мелодија ме је подсећала на капљице кише које су веома оштре и прецизне. Занимљиво је то да су ми прве композиције биле у дуру, иако много више волим мол. Увек сам више волела да слушам, а сада и да компоујем молске композиције.

Колико си до сада написала композиција?

До сада сам написала пет мањих композиција и две озбиљније.

Да ли компоујеш само за клавир или си проширила своју композиторску делатност и на друге инструменте?

За сада компоујем само за клавир, али се у будућности можда окренем и неком другом инструменту.

Да ли имаш некога ко ти помаже у компоновању или се сама сналазиш?

У компоновању ми не помаже нико. Једино ми при записивању нотног текста помогне наставница клавира.

Откриј нам (ако то није тајна) како долазиш до инспирације за компоновање?

Не знам како бих вам то објаснила. Просто седнем за клавир и у зависности од мог расположења добијем неке идеје. Такође ми је битно да ли сам сама или је неко присутан. Много лакше долазим до инспирације када сам сама. Не волим када ме неко слуша док компонујем. Тада сам деконцетрисана и не могу да се пребацам у други свет.

Можеш ли да нам објасниш шта својим композицијама желиш да поручиш онима који их слушају?

Желим да пренесем своја осећања и утиске које сам доживела током компоновања одређене композиције.

Да ли имаш неког омиљеног композитора на кога се угледаш? Ако имаш, због чега ти је баш тај композитор најдражи?

Да, тај композитор је Сергеј Рахмањин. Он ми је најдражи због његових прелепих композиција. Јако ми се свиђају јер веома су емотивне. Код сваке његове композиције коју сам слушала могла сам да замислим неки догађај. Дешавање које он опише својом музиком ми је потпуно видљиво. Знам да су његове композиције тешке за свирање и то не због нотног записа, већ управо због тога што морамо да осетимо ту музику. Само одређени могу на прави начин да свирају његове композиције, али бих ја много волела да научим неку од њих.

Мислим да би наши читаоци волели да знају коју музику воли да слуша Јована, које књиге да чита? Да ли имаш неки хоби?

Волим да слушам и класичну и поп музику. Углавном док учим за основну школу, пустим и слушам класичну музику. Сматрам да је учење уз музику забавније и много ефикасније. Књиге волим да читам и све које сам до сада прочитала су ми се јако свиделе. Неке које су се издвојиле су *Хајди* и *Леси се враћа кући*.

Да, имам хоби. Волим да играм одбојку са другарима, а пре сам волела да скупљам салвете. Такође волим да идем у природу и тамо проводим време.

Опиши нам шта за тебе представља музика.

За мене музика представља најбољи начин кроз који можемо исказати наша осећања.

РАЗГОВОР ВОДИО: МИРКО ЈЕРЕМИЋ

Композиција коју нам је за други број школског часописа послала Јована Ђорђевић зове се **Сећање** и писана је за клавир. Јована је са овом композицијом у школској 2019/2020. години постигла успех на такмичењу **Федемус**. О чему се ради можете причитати у Јованином коментару који је приложила заједно са композицијом.

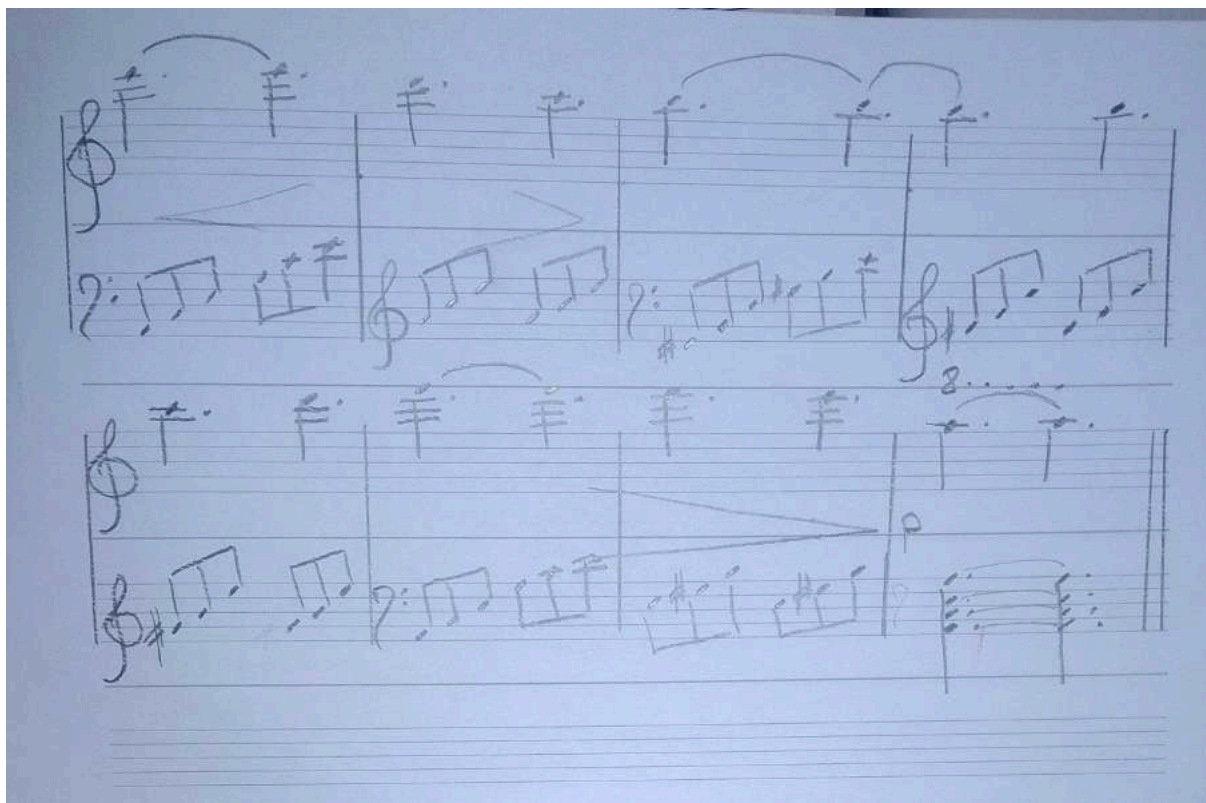
"Сећање"
- за клавир.

Композиторица: Јована Ђорђевић, I разред
ОШ "Свети Сава", Врши, Београд

Професор: Мелан Ђаковић

Andante

The image shows a handwritten musical score for piano. At the top, the title "Sećanje" is written in quotes, followed by "- за клавир.". Below this, the composer's name "Јована Ђорђевић" and grade "I разред" are written, along with the school name "ОШ 'Свети Сава', Врши, Београд". The teacher's name "Професор: Мелан Ђаковић" is written on the right. The tempo marking "Andante" is written at the beginning of the score. The score itself consists of ten staves, alternating between treble and bass clefs. It includes various musical notations such as notes, rests, and dynamic markings like "p", "mp", and "mf".

Већ сте имали прилику да се упознате са мојим композицијама на разним концертима. Овог пута мој рад је награђен другим местом на Републичком такмичењу **Федемус**. Награђена мелодија је део моје најновије композиције, која је уз поштовање пропозиција и мале измене у нотном тексту, послата на такмичење. Око свих осталих ствари помогла ми је моја наставница музичке културе Мила Ђачић.

БОЈЕЊЕМ ДО СВИРАЊА

ПРИРУЧНИК ЗА УЧЕНИКЕ ХАРМОНИКЕ

Наставници у нашој музичкој школи теже да направе иновативна и занимљива наставна средства која ученици могу користити у настави инструмента или солфеђа. Један од таквих примера је приручник за ученике хармонике који је осмислила наставница хармонике Драгана Стевановић а са којим у овом броју часописа имамо прилику да се упознамо.

АУТОР: ДРАГАНА СТЕВАНОВИЋ

Приручник *Бојењем до свирања* хармонике намењен је најмлађим ученицима хармонике у припремном и на почетку првог разреда основне музичке школе. Повод за настанак овог приручника датира пре две године када сам добила ученика смањених интелектуалних способности. У жељи да ученику приближим свирање на инструменту дошла сам на идеју да у корелацији са предметима из основне школе ученик упозна порекло и делове хармонике, затим ноте, паузе, ознаке за мех, знак за понављање кроз примену бојења, решавања ритмичких задатака, скривалица, мозгалице мућкалице и друго. Са друге стране, одувек ми је привлачила пажњу *Школица за клавир* чији је аутор професорка клавира Мирослава Лили Петровић. Моја дугогодишња жеља да ученицима хармонике поклоним овакав сличан приручник постала је тако стварност и на моју велику радост и задовољство привукла је пажњу чувених професора хармонике на промоцији у Лазаревцу 24. јануара 2020. године. Рецензенти *Бојењем до свирања* хармонике су еминентни професори музичке педагогије, хармонике, етномузикологије са високошколских установа у Београду, Крагујевцу и Источном Сарајеву. Својим сугестијама рецензенти, професори мр Данијела Ракић, др Зоран Ракић, др Биљана Мандић, др Сања Радиновић и др Светлана Савић су допринели коначној форми и вредности ове бојанке коју са радошћу предајем суду најмлађим ученицима хармонике.

Главни лик у приручнику *Бојењем до свирања* хармонике је *Добрица*.

ДОБРИЦА

Добрица води ученике кроз свет музике, упознаје их са хармоником, деловима и врстама хармонике, њеним пореклом, нотама и музичким појмовима. Заправо са свим наставним јединицима које чине наставни план и програм првог разреда ОМШ за хармонику. Лик Добрице је креативан, ведар и насмејан који својим присуством има улогу да пробуди заинтересованост и мотивацију код ученика за свирање хармонике и усвајање основних теоријских знања. У корелацији са предметима из основне школе Добрица поставља питања, а кроз добијене одговоре ученици могу да сазнају нове информације и знања о хармоници.

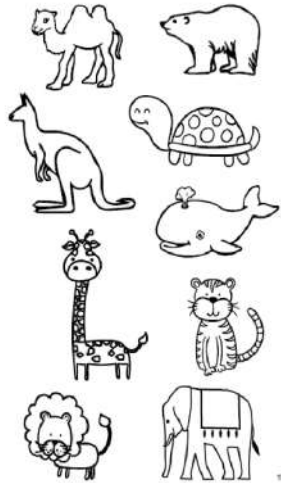
Један од интересантних задатака повезан је са наставом географије.

Упознајући животиње света и њихова станишта, ученици сазнају и за државе у којима хармоника као инструмент постоји.

УПОЗНАЈЕМО ЖИВОТЊИЊЕ СВЕТА

Хајде да решимо заједно следећа питања

1. Нрвас живи у _____
2. Бели медвед борави у _____
3. Твор је на пределима _____
4. Корњача је у _____
5. Амерички орао наставује делове _____
6. Жирафа изјавише кола у _____
7. Земља слонова је _____
8. Лавови су у _____
9. Коњи гуре по простравствима _____
10. Камиле бораве у _____
11. Медвеса кола у _____
12. Панде живе у _____
13. Тигрови су _____
14. Земља кенгура је _____
15. Ајкуле пливају у _____
16. Китови су у _____

Музички садржај чине оригиналне бројалице и комади, новогодишње песме и обраде народних игара и популарних мелодија из дечијих филмова. Оригинално написане бројалице и композиције за хармонику су:

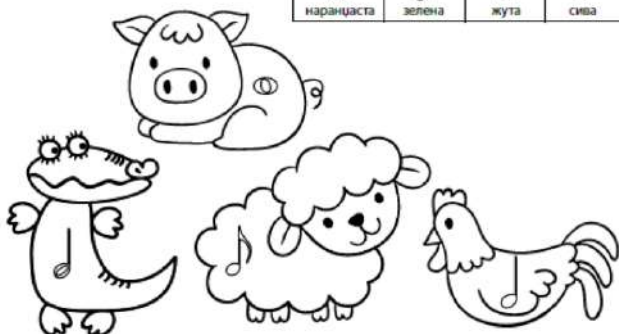
- Зећ и веверица
- Птице у граду
- Птице на селу
- Животиње на селу
- Животиње у граду
- Левач и Шумадија
- Вежбе за мех
- Ветар
- На бициклу
- Мала свита за хармонику
- Етида
- новогодишње песме у обради
- химна Светом Сави
- српске народне песме и игре
- филмска музика

Сви музички примери су представљени уз одговарајуће илустрације.

У самом приручнику за ученике постоји и мноштво слика, а задатак ученика је да је на основу боје која представља трајање ноте обоје. На овај начин ученици имају прилику да се забаве, али исто тако и да науче дружине трајања тонова. Приметила сам да је ученицима овај вид рада занимљив и интересантан због тога што имају активност која је у исто време креативна и поучна. Већ сам имала прилику да са ученицима радим ове врсте задатака и показали су се као добри.

Другари хајде да обојимо следеће ноте! Целу наранџастом, половину зеленом, четвртину жутом и осмину сивом бојом.

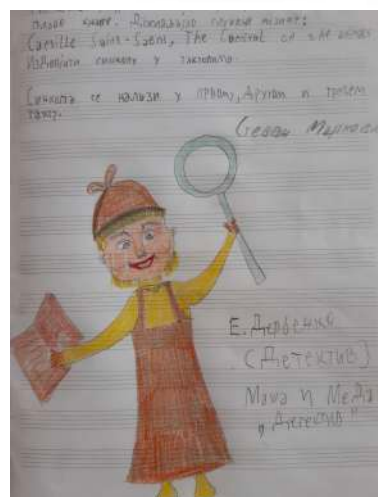
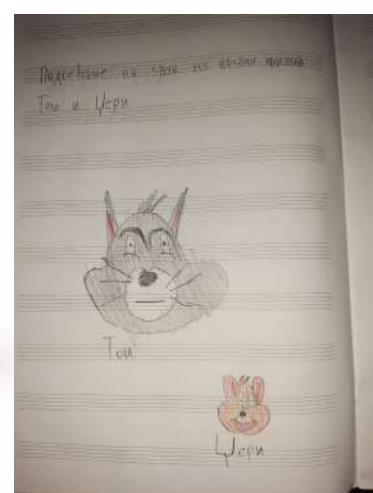
На следећој слици обој половине браон, четвртинске паузе зелено, целе ноте наранџасто, осмине црвено, половинске паузе бело, целе паузе плаво и ноте четвртине дубичасто.

Половина		браон
Четвртинска пауза		зелена
Цела нота		наранџаста
Осмина		црвена
Четвртина		дубичасто
Половинска пауза		бело
Цела пауза		плаво

Моја жеља је била да овим приручником ученицима први сусрет са хармоником учиним што лакшим и узбудљивијим. Мислим да сам на неки начин у том и успела. Почетак школовања у музичкој школи у потпуности је ново искуство које свако дете на другачији начин доживљава. Музичка школа и основна школа разликују се у много ствари, па је ученицима углавном потребно неко време да се прилагоде на наставу и сам систем музичких школа. Управо кроз игре и задатке који су интерактивни и остварују везу са наставом у основној школи ученик може бити слободан да себе изрази кроз музику, али и да се препусти креативном потенцијалу који сама музика садржи.

Радови ученика наставнице Драгане Стевановић који су слушали композицију "Детектив"

АНДРЕЈА, САВО, ЂОРЂЕ, СТЕВАН И ПАВЛЕ

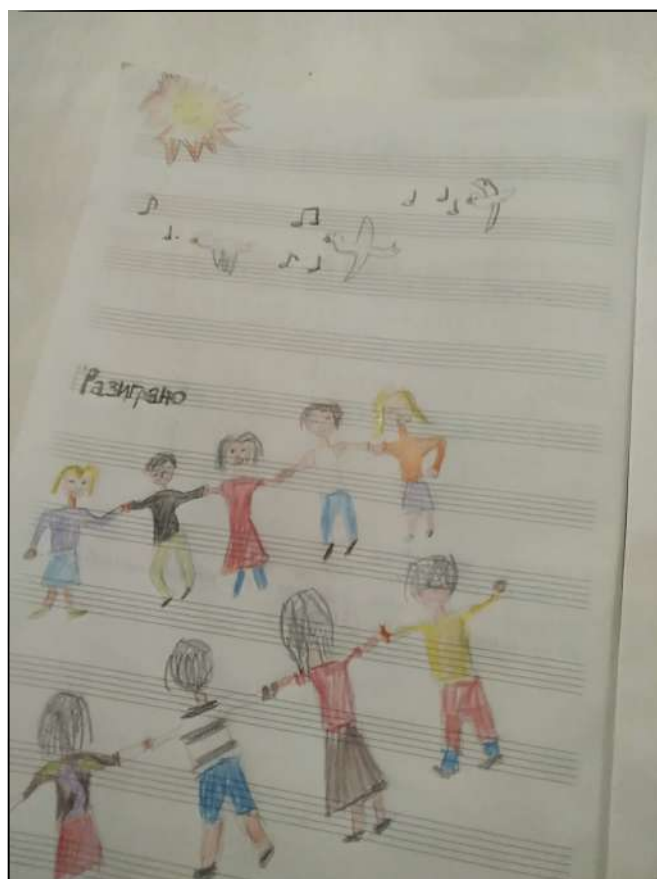
РАДОВИ УЧЕНИКА

Током школске 2019/2020. године школа је расписала конкурс за достављање ученичких радова који би ушли у избор за објављивање у овом другом броју школског часописа. Број пристиглих радова је велики а ученици су се на различите начине инспирисали и ирзали. Радове који су ушли у најужи избор можете видети на следећим странама.

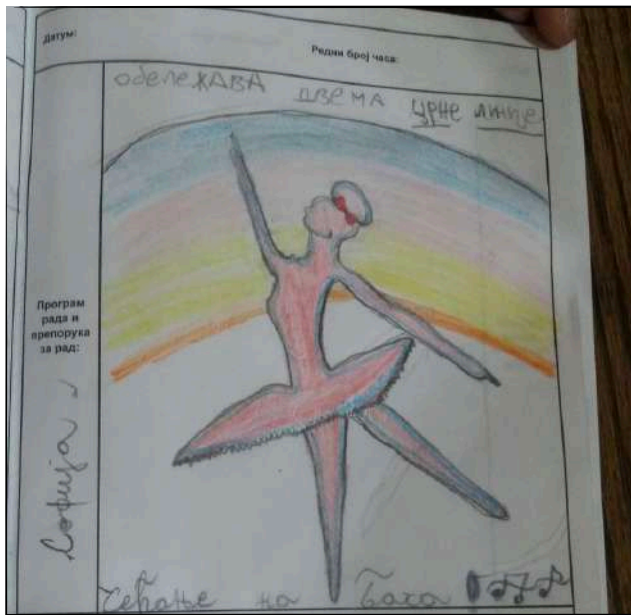
Наставница **Нина Косанић** је својим ученицима током учења на даљину задала задатак да се на основу композиције коју одслушају ликовно изразе.

Дајана Савковић, ученица петог разреда насликала је свој доживљај композиције Јохана Себастијана Баха *Токата и fuga* у де-молу.

Коста Крстић, ученик другог разреда насликао је свој доживљај композиције *Бадинери* Јохана Себастијана Баха.

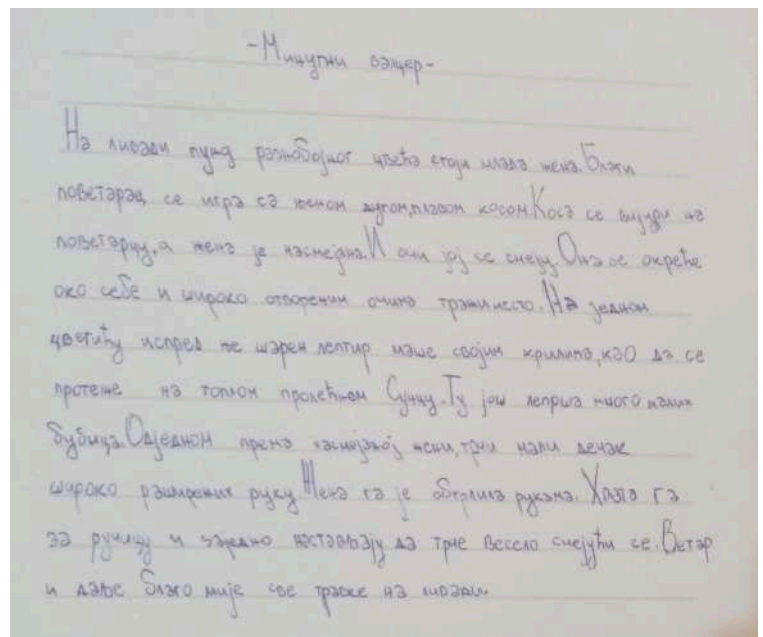

Софија Остојић, ученица првог разреда свој рад је насликала након слушања композиције Бадиниери Јохана Себастијана Баха.

Тијана Станић, ученица шестог разреда свој рад је нацртала након слушања композиције Валцер бр. 2, оп. 69 Фредерика Шопена.

Сара Стојиљковић је одлучила да свој утисак након одслушаног дела *Минутни валцер* искаже кроз кратку причу.

Тијана Станковић, ученица другог разреда на конкурс се пријавила својом кратком композицијом која носи назив *Јесења успаванка*.

The image shows a handwritten musical score on a piece of lined paper. At the top, the title "Jesenja uspavanka" is written in cursive, followed by the composer's name "Tijana Stanovic'". The tempo is marked "Andante". The score is written in 2/4 time and consists of two systems. The first system has four measures, and the second system has three measures. The upper staff is in treble clef, and the lower staff is in bass clef. The first measure of the first system is marked "8va" above the staff and "mf" below. The second measure is marked "dim.". The piece ends with a double bar line. The handwriting is clear and legible.

Ученица Дуња Ђорђевић у класи наставнице Миње Марчетић приложила је две композиције које је компоновала уз помоћ своје наставнице. Композиције носе назив *Два папагаја* и *Композиција за два балкона*. Дуња је такође послала и своје коментаре о композицијама.

Композиција *Два папагаја* настала је случајно. Ја сам у ствари желела да провежбам на свом балкону композицију коју сам припремала за час флауте. Међутим, нисам успела јер су се моја оба папагаја умешала. Покушала сам да их надјачам, али нисам успела. Села сам помало љута и сачекала да престану да цвркућу. Тада сам схватила да ону у ствари цвркућу једну лепу мелодију. Чим су престали, потрудила сам се да је за запамтим и одмах одсвирам на флаути.

Dva papagaja

The musical score is titled "Dva papagaja" and is arranged for Flute and Piano. It consists of three systems of music. The first system shows the beginning of the piece in 2/4 time. The Flute part (labeled "Flute") starts with a melody of quarter notes: G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4. The Piano accompaniment (labeled "Piano") features a bass line of quarter notes: G3, A3, B3, C4, B3, A3, G3, and a treble line of chords: G4-B4, A4-C5, G4-B4, A4-C5, G4-B4, A4-C5. The second system starts at measure 7. The Flute part continues with a melody of quarter notes: G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4. The Piano accompaniment continues with a bass line of quarter notes: G3, A3, B3, C4, B3, A3, G3, and a treble line of chords: G4-B4, A4-C5, G4-B4, A4-C5, G4-B4, A4-C5. The third system starts at measure 13. The Flute part continues with a melody of quarter notes: G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4. The Piano accompaniment continues with a bass line of quarter notes: G3, A3, B3, C4, B3, A3, G3, and a treble line of chords: G4-B4, A4-C5, G4-B4, A4-C5, G4-B4, A4-C5. The score ends with a double bar line.

Композиција за два балкона

Наизменично смо размењивале мелодије тако што бих ја одсвирала, а она поновила и тако пар пута. На крају смо се усагласиле и одсвирале заједно крај. На овај начин је настала *Композиција за два балкона* која представља дијалог између моје другарица и мене, али и навику да се на овај начин дружимо и размењујемо ноте.

Композиција за два балкона настала је тако што сам непланирано музицирала са мојом другарицом Маријаном која свира виолину. Тог дана је био сунчан дан те сам пожелела да на свом балкону одсвирам мелодију коју сам данима певушила. Одсвирала сам један део и направила малу паузу док смислим наставанк. У тој паузи моја другарица Маријана је изашла на свој балкон и поздравила ме тако што је поновила оно што сам ја одсвирала.

Миа Михајловић, ученица флауте нацртала је овај рад након слушања композиције *Чаробни фрулаш*.

Мила Малешевић, ученица флауте насликала је свој рад након слушања композиције *Мелодија*.

Анастасија Петровић, ученица флауте је фотографисала и послала чиме се то бавила у слободно време и шта је све то креативно направила.

МИЛА И ЈОВАНА СУ НАПИСАЛЕ СВОЈА РАЗМИШЉАЊА ТОКОМ КАРАНТИНА И УЧЕЊА НА ДАЉИНУ У ТОКУ ДРУГОГ ПОЛУГОДИШТА ШКОЛСКЕ 2019/2020. ГОДИНЕ. ЗАНИМЉИВО ЈЕ ПРОЧИТАТИ ИХ.

Сама помисао на то да морамо да проведемо недеље у самоизолацији, далеко од шире породице и пријатеља, на први поглед звучала је застрашујуће за све нас. Међутим, можемо да учинимо много тога да би улепшали тренутне околности и да време које проводимо са породицом учинимо не само подношљивим, него забавним и пријатним за све нас. Уместо да нам слободно време са којим располажемо представља изговор да нам буде досадно, можемо га искористи на безброј начина! Карантин је савршена прилика да пронађемо нове хобије и радимо на себи. Наше могућности свакако јесу ограничене социјалним дистанцирањем, али то није разлог да наше жеље не остваримо и не прилагодимо кућним условима.

Можемо пробати нове ствари, проширити наше знање и интересовање, можемо постати још бољи у нечему што волимо, можемо поправити своје лоше навике, можемо поставити себи циљеве и са трудом и вером у себе да их постигнемо. Можемо водити више времена са породицом и бити захвални на свему што имамо и да не дозволимо да нас овај период спречи да направимо још више успомена са људима који нам највише значе. Можемо и морамо саслушати и потрудити се да разумемо једни друге.

Свако од нас је дужан да у овој ситуацији таквој каквој јесте сноси одговорност, јер ово можемо победити једино заједничким снагама и зато морамо бити ту једни за друге. Морамо показати заслужено поштовање докторима и медицинским радницима, јер они ризикују њихове животе да би спасили наше. Можемо се одморити од свих обавеза, али то не значи да их потпуно занемаримо. Веома је битно да и даље водимо рачуна о школским и ваншколским активностима, али и о физичким активностима. Морамо схватити озбиљност социјалног дистанцирања. Свима нама недостаје дружење и сасвим је у реду да проводимо одређено време напољу са мерама заштите јер што их се више придржавамо, то пре ћемо се вратити нормалном начину живота.

#ОстаниКодКуће

Написала: Максимовић Мила, ученица флауте

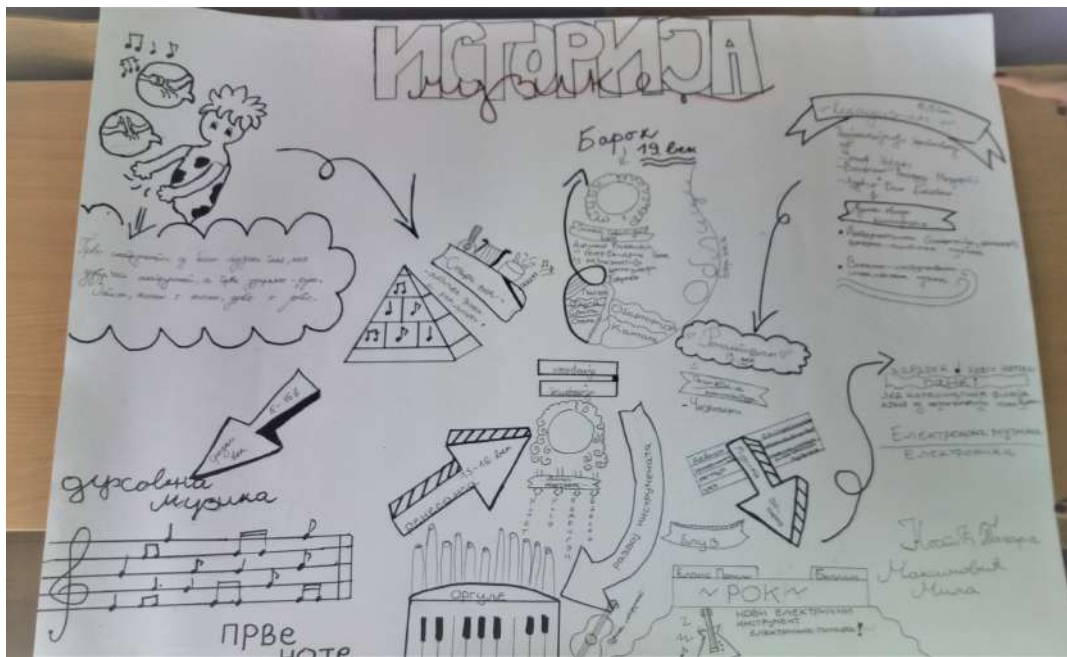
Када је почела ова епидемија и ванредно стање, прва недеља ванредног стања ми је била јако тешка и чудна. Била сам уплашена ради свог здравља и здравља своје породице.

Слушајући телевизију и др Кона све ми је било лакше. Придржавала сам се свих правила и нисам имала контакт са другим особама. Схватила сам да морам да направим распоред слушања ТВ наставе, рад домаћих задатака, помагања родитељима и одмарања. Већ друге недеље ми је било доста лакше. Свако јутро сам се будила пре осам и припремала књиге и свеске за наставу. Када би ми се настава завршила, одморила бих се пола сата, па бих наставила да радим домаће задатке. После урађених домаћих задатака радо бих вежбала флауту и певање. То бих радила сат до сат и по времена и на неки начин би ме то развеселило. Када бих завршила певање и свирање, одмарала бих, читала бих књиге, гледала филмове и причала са родбином и пријатељима.

Написала: Јована Јаћимовић, ученица флауте

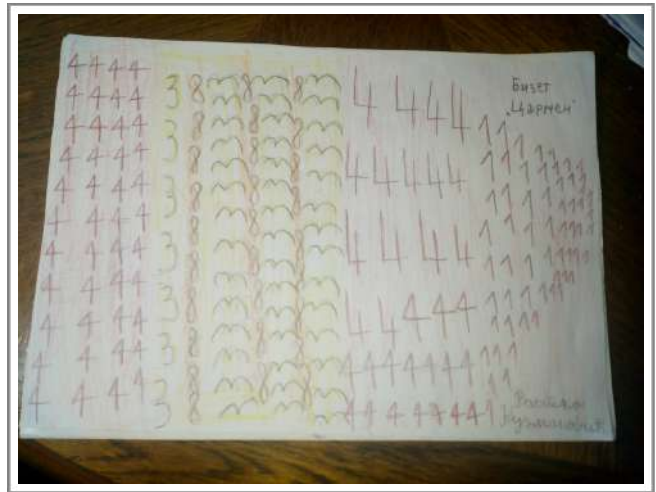
Хелена Ђуричић, ученица трећег разреда у класи наставнице Вере Михок насликала је инструмент који свира.

Тамара Костић (гитара) и **Мила Максимовић** (флаута) заједно су на веома креативан начин насликале пано који представља развој музике кроз историју. Данас је овај пано окачен у нашој школи да ученицима служи као едукативни материјал.

КРИСТИНА СТАНИШИЋ НАКОН
СЛУШАЊА КОМПОЗИЦИЈЕ МАЂАРСКА
ИГРА БР. 5 Ј. БРАМСА

РАСТКО КУЗМАНОВИЋ И ЊЕГОВ
ДОЖИВЉАЈ МУЗИКЕ ИЗ ОПЕРЕ
КАРМЕН Ж. БИЗЕА

ЈОВАНА ЈЕ НА ВРЛО ИНТЕРЕСАНТАН
НАЧИН НАСЛИКАЛА СВОЈ УТИСАК О
МУЗИЦИ 18. ВЕКА

ТРИФУНА ЈЕ МУЗИКА
СЕРГЕЈА РАХМАЊИНОВА
ИНСПИРИСАЛА ДА ОВО
НАСЛИКА

АНА ТЕОФИЛОВИЋ
НАКОН СЛУШАЊА
ФИГАРОВЕ ЖЕНИДБЕ

РАД ХЕЛЕНЕ МИХАИЛОВИЋ

Ученици клавира у класи Катарине Фаркаш.

ПЕДАГОШКИ КУТАК

АУТОР: СОЊА ДАБИЋ, ПЕДАГОГ

ТЕМПЕРАМЕНТ ДЕТЕТА

„Пред наставником су четири темперамента: колерик, меланхолик, сангвиник и флегматик. Каквим речима ће им се он обратити? Ако није упознат с учењем о темпераментима, највероватније ће сангвинику рећи: „Зађути макар на тренутак; меланхолику: „Храбрије!“; колерику: „А сад узми свеску и почни да радиш“; а флегматику: „Хајде, пожури“. Али управо те речи су најнеумесније.“ Тако фински педагог Кајсу Виркунен пише о једном од најважнијих проблема васпитања и учења-узимању у обзир дечјег темперамента.

Темперамент се не бира - с њим се рађа и живи. Сваки од типова нервног система има своје особине, своје плусеве и минусе и сваки омогућује да се нађе своје место у животу, постижу успеси у учењу, раду, односу са људима. Потешкоће настају онда када наш темперамент не одговара човеку од кога ми зависимо. Начелника – флегматика ће нервирати експлозивне и неуравнотежене реакције колерика, а сангвиника ће нервирати меланхолици који се вечито нечега боје и сумњају. Чак и старијима слична ситуација ствара непријатности, шта да се ради - себе не можеш да промениш. Али најтеже је деци чији темперамент се не поклапа с темпераментом наставника или што је још горе, родитеља.

МАЛАНХОЛИК

(нестабилни интроверт)

хировит

емоционално скучен

ригидан

сталожен

песимистичан

опрезан

недруштвен, тих

САНГВИНИК

(стабилни екстраверт)

друштвен

приступачан

говорљив

сугестибилан

лежеран

живахан

безбрижан

склон вођству

ФЛЕГМАТИК

(стабилни интроверт)

спокојан

активан

промишљен

пажљив

мирољубив

обуздан

поуздан

КОЛЕРИК

(нестабилни екстраверт)

осетљив

немиран

агресиван

узбудљив

несталан

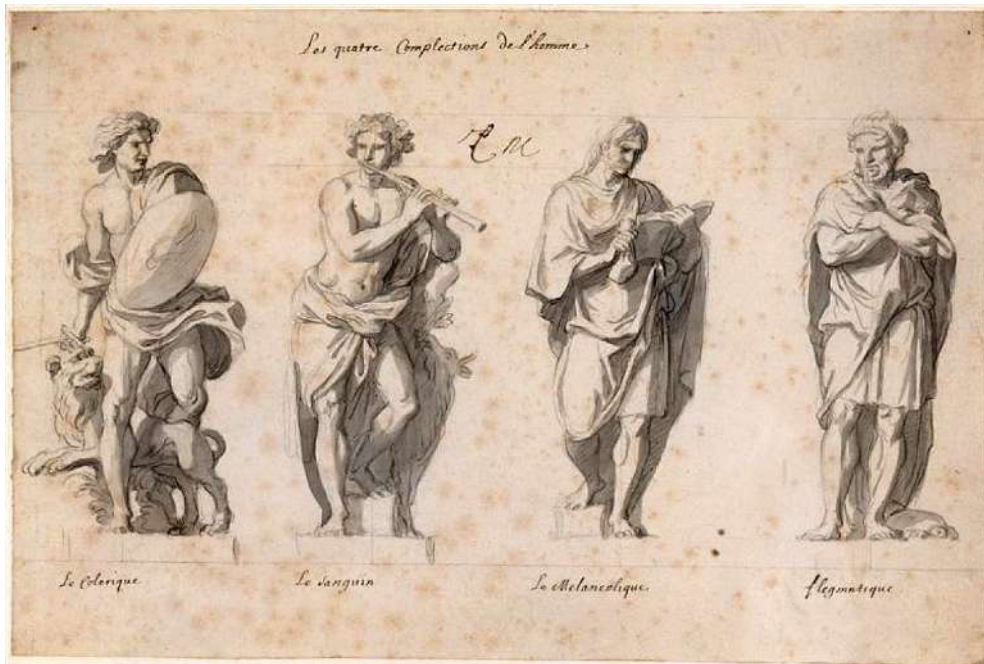
нагао

оптимистичан

активан

При избору занимања треба имати у виду темперамент.

Рецимо, наставница колерик: енергична, свезнајућа, „изгара на послу“, догађа се да плане, али то брзо прође, воли децу, искрено жели да им пружи што више знања. Час води динамично истовремено радећи са целим разредом, предлаже разноврсне задатке, убацује занимљива питања. Већини деце се допада да уче код ње, занимљиво им је, весело и они су, такође, симпатични њој. Али шепртља у првом реду је просто избацује из колосека. Већ је завршено диктирање пасуса а она тек пише прву реченицу. Љубимци учитељице просто скачу дижући руке увис - хоће да одговарају, а тај мислилац седи као да га никад ничему није научила! Позове га пред таблу - прође вечност док дође, узме креду, тражи да му се понови задатак... „Ма сигурно се иживљава, мисли учитељица. Да није њега тема би одавно била завршена“. Јадни мали флегматик никако да схвати зашто се на њега љуте и постепено сам почиње да не воли учитељицу и њен предмет. Зато му је код другог наставника добро - он је исто тако миран, не жури, по неколико пута понавља, проверава да ли су сви разумели. А пар из клупе се на тим часовима досађује. Одавно су урадили задатке, досадно им је. Нервирају се, цртају по уџбенику, шапућу и резултат је лоша оцена из владања: „Брбљивац, не уме да се понаша, ни да се концентрише“. У суштини, таква оцена је „портрет“ детета колерика или сангвиника како га види учитељ флегматик.

СКУЛПТУРЕ ЧЕТИРИ ТЕМПЕРАМЕНТА КОЈЕ ЈЕ НАРУЧИО ФРАНЦУСКИ КРАЉ ЛУЈ 14 ЗА СВОЈУ ПАЛАТУ ВЕРСАЈ 1674. ГОДИНЕ, А ДИЗАЈНИРАО ЧАРЛС ЛЕ БРУН

Меланхолику може бити тешко код наставника више од било ког другог темперамента: оштар колерик га је увредио можда не желећи то; оптимистичног сангвиника нервира трапавко и цмиздравац; уравнотежени флегматик нема снаге да схвати његову осетљивост и рањивост. Према томе, најбоља варијанта за све ученике је наставник меланхолик. Али људи с таквим карактером ретко бирају напоран рад или посао наставника, они се брзо умарају, а деца им се лако „пењу на главу“.

У тешким случајевима, када су темпераменти наставника и ученика јако изражени, а дете веома зависи од наставника, последице могу бити тешке по појединца. Није искључено да ће флегматика

сматрати малоумним, колерика хулиганом, сангвиника потпуно одбити од учења, а меланхолика довести до нервног слома.

Очигледно, ако нас је природа створила различите, то има некаквог смисла. При решавању задатака који су стављени пред групу људи, потребни су и колерици који брзо реагују и постојани флегматици и лако прилагодљиви свакој ситуацији сангвиници и веома осетљиви меланхолици. Разни темпераменти се комбинују, уравнотежују, допуњују један други. Зато данас психолози препоручују наставницима да узимају у обзир темперамент детета. На пример, на таблу је најбоље прво извести колерика, он ће брзо решити задатак чак и из нове лекције, а његове врло вероватне грешке ће исправљати флегматик. Дружељубиви сангвиник воли да наступа јавно, рањивог меланхолика је боље испитивати у четири ока или му дати писмени задатак.

Искуство многих школских система, на пример, Валдорфске школе (њене принципе је поставио немачки антрополог Р. Штајнер), показује да није тако тешко у пракси испунити препоруке такве врсте. Последица тога је да се професор мање нервира, значи мање се и замара, а и цео разред ради ефикасније.

Уосталом, наставник се, по правилу види мање од два сата дневно са учеником а родитељи и деца проводе заједно значајно више времена. Ма како била јака љубав према детету за маму колерика биће мучење процедура јутарњег спремања њеног успореног сина флегматика, а за тату меланхолика шетња по парку с ћерком сангвиником која не престаје да брбља и јури. Бракове често закључују људи различитих темперамената и дете наслеђује тип нервног система једног од родитеља а можда и ранијих предака.

Суштина проблема није у различитости темперамента. **До конфликта долази због односа у испољавању темперамента као према свесним поступцима, тумачења реакција одређених природом као смишљених или чак злонамерних.** Људи не жале снагу и емоције за решавање у суштини нерешивог задатка - „преваспитање“ темперамента. **Њима се чини да је могуће помоћу наговарања, казни и психолошких притисака, успорено дете претворити у живахно, импулсивно у уравнотежено, расејано у стабилно, покорно у сигурно и одлучно.** Резултати често буду супротни. Ствар је у томе што незадовољство родитеља доводи дете у стање стреса, а у стресу се све наше особине испољавају јаче. Може се помоћи детету да живи са својим темпераментом, јачати његове јаке стране и предности, али услов успеха је прихватити човека онаквим какав он јесте.

У томе би одрасли могли да следе примере деце. Њима је такође, тешко да се привикну на живот са родитељем који има други тип нервног система. На пример, мама колерик може да оптерећује или чак плаши дете меланхолика наступима свог расположења. Тата флегматик може да дете сангвиника, које је жељно дружења и изражавања бурних емоција, држи у емоционалној глади.

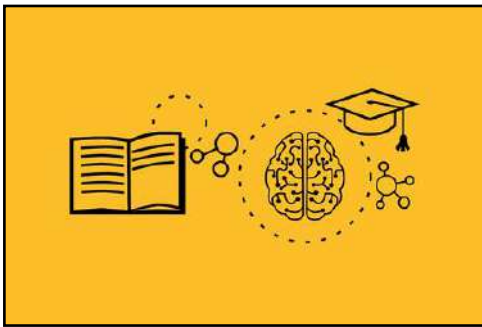
Деца су увек сигурна да су њихови родитељи најбољи и не покушавају да их преваспитавају, чак и ако они имају „најнеподношљивији“ темперамент.

СПОСОБНОСТИ И НАДАРЕНОСТ

Способност да мисли и ствара, највреднији је дар који сваки човек добије на рођењу. Ипак, они нису равномерно распоређени. Тешко је срести такву јединку која може брзо да трчи и прекрасно да пева, одлично кува и решава сложене математичке задатке, подиже огромну тежину и лако учи стране језике, успоставља контакт са сваким саговорником и слика одличне портрете, лако поправља мотор и виртуозно води финансије...

Реткост је човек обдарен апсолутно свим талентима.

По склоностима и способностима људи се међусобно разликују не мање него према карактеру и изгледу. Свако од нас поседује непоновљив, само њему својствен комплет дарова- скромних или богатих, искључивих или типичних. Неки се испољавају већ у раном детињству, неких човек постане свестан тек када се осврне на пређени животни пут. Једни таленти воде на врх славе и изазивају одушевљење масе, вредност других постаје позната околини тек после одласка човека из живота.

Ако човек у некој области постиже успехе лакше него други, називамо га способним. За онога чији дар очигледно превазилази већину, кажу да је обдарен. Када се дар реализовао и када је поткрепљен значајним резултатима, пред нама је таленат. И, коначно, човека чији су радови открили нове хоризонте у некој области и ушли у ред најзначајнијих, називамо генијем.

Генијалност- то је, искрено говорећи, само способност да се свет доживљава на необичан начин.

Вилијам Џејмс

Још се није појавио геније без неког дела безумља.

Луције Анеј Сенека

БОЖАНСКИ ДАР

Људи су увек били свесни разлике између генија и осталих „смртника”. Као прво објашњење постојања изузетних способности појавило се веровање у њихово неземаљско, божанско порекло. Необично обдарен човек, према мишљењу древних људи, је срећан изабраник богова.

Људи дуго нису хтели да поверују да генији настају од обичних смртника. И до дана данашњег многи верују да су чудне чињенице и догађаји неопходан атрибут генијалности, део „имица генија“. Ни сами велики људи обично немају ништа против да учествују у стварању ореола тајанствености око сопствене личности, па стварају о себи разне фантастичне приче. Посебно је то својствено

уметничким природама, које изгледа, и свој живот сматрају као својеврсни уметнички производ. На пример, генијални виолиниста Николо Паганини радо је подржавао гласине да његовим гудалом руководи ђаво.

Људи, углавном, гледају на генијалност као на неку чудну, ненормалну особину, која је, истина, прекрасна на први поглед, али коју је опасно имати.

Хенри Томас Бокл,
енглески историчар и социјолог

НАСЛЕЂЕ ПРЕДАКА ИЛИ ЗАСЛУГА ВАСПИТАЧА?

У корену речи „обдареност“ је реч „дар“. Дар, то је нешто што није зарађено, није заслужено, већ је добијено тек тако.

Да ли је заиста таленат само добитак у генетичкој лутрији?

У значајној мери обдареност је урођена, кажу подаци психогенетике. Тако је у истраживањима током двадесетих и тридесетих година 20. века показано да је улога наследности у интелектуалним способностима 80 посто. Каснија истраживања показала су да је то било мало преувеличано, тако да се данас помињу цифре од 65 до 70 посто. Специјалне способности (математичке, музичке), према мишљењу савремених научника, мање зависе од наслеђа. Крећу се у интервалу од 40 до 50 посто.

Занимљиво је да су ти подаци у сукобу с уобичајеним представама. Уобичајено се сматра да су музичке, вајарске, математичке и друге изузетне способности божји дар. Оне или постоје или их нема, а интелект се може и мора развијати и формирати. Резултат те заблуде су и данашњи школски програми. **Већи део времена је у њима одређен за решавање типских формалних задатака (решити једначину, убаци пропуштена слова, изабери тачан одговор...) јер се сматра да то развија мишљење ученика.** У искуству, просечни ученик који је решио гомилу таквих задатака, на пример из физике, обично као ни раније не уме да мисли као физичар, не разуме суштину закона природе које је учио и није у стању да реши ни један задатак који није „из неке лекције“. Зато што када решава задатке он ради по принципу: ставио је бројеве у формулу и добио одговор. Његов интелект и мишљење у суштини нису ништа добили.

Међутим, вежбе које би заиста могле помоћи развоју - цртање, литерарно стваралаштво, плес, истраживачка делатност, конструисање и моделирање - у распореду часова заузимају скромно место.

Гентески дар у чистом облику постоји само теоретски. У животу је пред нама увек сложена мешавина наследности и многобројних утицаја средине.

Околина, васпитање, образовање, такође, или помажу способностима да се развију или их ометају. Најважнија улога у томе припада породици: родитељима, браћи, сестрама, уопште, традиционалним породичним односима. Али, поред микросредине (породица, пријатељи, учитељи)

важна је и макросредина (култура, друштво, епоха). Вероватно су међу нашим далеким прецима у првобитној епохи такође постојали људи генетички не мање обдарени од Ајнштајна или Рафаела, али они нису имали могућности да реализују свој дар. Плодотворна основа за развој - брижни родитељи, талентовани наставници, енергичне, стваралачки расположене колеге, као и одговарајуће време и место рођења - то је такође дар.

ПРЕДВИЂАЊЕ НАДАРЕНОСТИ

Људи су научили да мање или више тачно предвиђају кретање планета, промену времена, исход председничких избора и курс валута. Али главни проблем представља прогноза развоја одређеног човека. Можемо ли унапред препознати нечију обдареност, погодити будућа достигнућа човека?

На помисао о необичном дару често наводе веома јасна испољавања способности. Позната су блистава стваралачка достигнућа малог Моцарта, велики успеси у детињству Г. Галтона, К. Г. Гауса, Ф. Шуберта, Х.В. Лајбница, В. Игоа.. Ипак, ни изблиза сва обдарена деца не постају истакнути одрасли. Врло често бивши вундеркинди остају „бивши“ и не постижу никакав озбиљан успех у животу.

Дешава се супротно: људи који се ничим не истичу у детињству, касније постижу необично велике резултате. Не ретко велики стваралачки потенцијал дуго остаје непримећен. На пример, биографи великог шведског природњака Карла Линеа бележе да се у детињству развијао веома споро. Ипак је већ са 24 године почео да стиче славу. Алберта Ајнштајна су у школи сматрали заосталим, а генијални руски певач Фјодор Шаљапин својевремено није примљен у црквени хор. Узроци због којих се то дешава су различити. Није искључено да је ствар само у индивидуалној особености развоја човека. **Можда родитељи и наставници не посвећују довољно пажње тананим треперењима дечије душе зато што им недостаје знање, искуство, интуиција, љубав.** Необичност, интелектуална иницијатива се понекад посматрају као недостаци које треба искоренити. Увек постоје родитељи, наставници, учитељи, професори на факултету, руководиоци на послу, који више воле марљивост, послушност, пажљивост, од оригиналности, смелости, независности у деловању и расуђивању. Амерички научници који су изучили биографије 400 истакнутих људи, открили су да је 60 посто њих имало велике проблеме у школи зато што нису успевали да поштују постављена правила.

ВЕШТИНЕ СЕ СТИЧУ

Геније и послушност су неспојиве ствари.

Сигмунд Фројд

Најближи људи, родитељи, неретко греше у одређивању обдарености и способности свог детета и величине његовог дара. Понекад их сопствене неостварене жеље нагоне да виде у наследнику оно што желе, а не оно што јесте. Како је закључио немачки психолог Гинтер Трост, родитељи високог образовног статуса обично потцењују способности своје деце, а ниског прецењују.

ЗНАЦИ НАДАРЕНОСТИ

Биолози тврде да је свако дете нови, непоновљиви експеримент природе. Али уз сву индивидуалну посебност појављивања надарености, постоји одређени број црта које су у овој или оној мери обавезно присутне код талентоване деце или одраслих. **Најважнији знаци обдарености односе се на спознајну сферу.** На путу који води ка спознаји, могу се издвојити три основна степена. Први - **радозналост**, жеља за новим, за интелектуалном стимулацијом која је карактеристична за свако здраво дете. И. П. Павлов је говорио да оријентационо-истраживачки рефлекс, „некористољубива радозналост“, постоје упоредо с таквим животно важним рефлексима, као што је рефлекс храњења, полни, одбрамбени. Он је најразвијенији код виших мајмуна и код човека. Следећи ниво развоја спознајне потребе је **тежња за знањем или интелектуална активност**. За њено постојање нису важне само умне способности, него и осећања, мотиви. Код значајног броја деце радозналост и не прелази у тежњу за знањем, њихово интересовање за спољашњи свет носи само ситуациони, непостојани карактер.

Некој деци, пре свега надареној, својствена је изразита **тежња ка спознаји, истраживању света који их окружује**. Таква деца су спремна да улажу мале напоре за задовољење своје потребе за спознајом, не трпе ограничења, упорно и проналазачки траже податке о свету који их занима (читају, прате животиње, експериментишу).

ТЕЖЊА КА ИСТРАЖИВАЊУ

То својство које се појављује доста рано, на свим етапама развоја остаје водећа црта талентованог човека.

Једна од најважнијих особина правог ствараоца је веома велика осетљивост за проблеме, способност да се они виде тамо где другима изгледа све потпуно сјајно. Ајнштајн је, рецимо, поставио теорију релативитета као тинејџер. Он се одједном замислио над нечим што никоме није падало на памет: шта ће бити ако се крећемо брзином светлости?

Основа стваралаштва је **флексибилност мишљења**, тј. умеће да се брзо и лако нађу нове стратегије деловања, успостављају асоцијативне везе и прелази од појава једне врсте ка другим, често веома далеким по садржају. Флексибилности се супротставља инертност, тромост или ригидност мишљења. Права флексибилност мишљења је ретка појава и она сведочи о правој надарености.

